

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

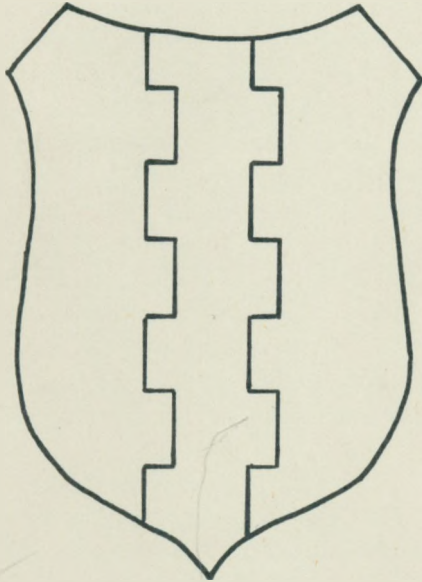
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KR. KRARUP

To gårde og deres beboere

med anetavle og efterslægtstavle for
Christen Erichsen Krarup
og Anne Jensdatter Gaaskjær

KR. KRARUP
Fuglesangs Allé 84
Århus V.

Tidligere er udgivet 4 hæfter om disse gårde og deres beboere omfattende tiden ca. 1600 til ca. 1900, nemlig:

Kræ Kraarup og An' Gaaskjær (Kbh. 1933), Bidrag til efterslægtstavle for Erich Nielsen Krarup (Kbh. 1935), Kræ Kraarup og An' Gaaskjær II (Holbæk 1936) og fortsættelse hertil s. 37–44 (Holbæk 1938). Det fortællende stof herfra vil ikke blive gentaget, men vi vil se på de to hovedpersoners anetavle, som jo også er anetavle for alle deres efterkommere på mands- og på kvindesiden. Af deres fire sønner og fire døtre lever der nu efterkommere i 4. generation, og vi vil derfor fortsætte denne gård- og slægtshistorie med en efterslægtstavle for Christen Erichsen Krarup og Anne Jensdatter Gaaskjær. Der vil senere blive udsendt et spørgeskema herom. Vi håber at kunne give de tørre årstal og navne lidt kolorit fra kirkebøger, skattelister, retsprotokoller o.s.v., så at alle kan få en anelse om det spændende opsøgningsarbejde. Udgivelsen finder sted med støtte fra foreningen Arup.

Kraruplinien.

IV generation:

Christen Erichsen Krarup:

(Han bliver ane nr. 8 for en sønnesønnesøn som probant; men han er nr. 12 for en sønnedattersøn, ligesom han er nr. 10 for en dattersønnesøn og nr. 14 for en datterdattersøn. Lige tal er mandsnumre, ulige er kvindenumre. Hustruens anetal er mandens tal + 1. En faders anetal er det dobbelte af barnets. Proband = nr. 1).

Gdm. af Øster Gaaskjær i Vandborg sogn Ringkøbing amt, f. 4.6.1816 i Øster Krarup i Møborg, død 6.5.1898 i Vandborg, viet 31.1.1846 (ved »stuebryllup«) i Vandb. til Anne Jensdatter Gaaskjær (ane nr. 9), f. 13.1.1819 i Ø. Gaaskjær, død i Sølyst 9.8.1893. 8 børn.

- a) Jensine Marie Krarup, f. 16.10.1846 i Ø.G., d. i Kbh. 16.7.1931, gift med gård-ejer og sognefoged Jens Stokholm af Kvistgård i Vandb. (f. i Nr. Nissum 11.4.1825, d. i Ø. Kvistgård 2.12.1888). 2 børn.
- b) Erik Christensen Krarup, f. i Ø.G. 30.6.1848, d. i Tinghus i Vandb. 4.3.1920, g. m. Mette Marie Enevoldsen (f. 13.10.1852 i Haderslev, d. 15.2.1918 i Tinghus i Vandb.). 3 børn.
- c) Sidsel Christensd. Krarup, f. 1852, d. ca. 1872, ugift.
- d) Jens Christian Christensen Krarup, f. 11.12.1854 i Ø.G., d. 11.5.1941 i Struer gift m. Jensine Kjeldsen Mullitsgaard (f. 11.1.1871 i Lomborg, død 8.4.1943 i Struer). 4 børn.
- e) Karen Christensdatter Krarup, f. 29.1.1857 i Ø.G., død i Holstebro, begr. sst. 4.5.1930, gift med lærer Niels Andersen Jørgensen (2') (f. 23.5.1833 i Varde, d. 3.1.1909 i Holstebro). 5 børn.
- f) Christine Andrea Krarup, f. 13.7.1859 i Ø.G., død 21.2.1938 i Struer, gift m. gdm. Anders Jensen Nistrup (f. 14.12.1856 i Nistrupgård, Staby). 9 børn.
- g) Jens Sahl Krarup, f. 30.4.1862 i Vandb., død 27.5.1932 i Raabjerggård i Vandborg, gift m. Andrea Knudsen, f. 28.10.1867 i Fabjerg s. 4 børn.

h) Vilhelm Buchhave Krarup, f. 6.2.1865 i Vandb., lærer, ugift, død 28.11.1889 i Gravlev s.

Christen Erichsen Krarup kaldtes i daglig tale Kræ Kraarup, men i kirkebogen i Møborg er han kun indført med navnet Christen, således som det var almindeligt på den tid. Det betragtedes som en selvfølge, at han skulle hedde Erichsen efter faderen og Krarup efter gården. Mandslinien har uden afbrydelse boet på gården Øster Krarup i Møborg så langt tilbage, som der er optegnelser, d.v.s. ca. 1660 (evt. 1606). Men gården kom ud af slægtens besiddelse, da Christen Krarups far, gårdejer, sognefoged og teglbrænder Erich Sørensen Krarup døde 7.5.1840, 52¹/₂ år gl., og hans anden hustru Karen Kalvsgaard (fra Kalvsg. i Nees) kort efter giftede sig med Jens Chr. Jensen Sahl. Denne sælger gården den 1.1.1857 »med hartkorn 4 td. 5 skp. 1 fjerdingkar og 3/5 album og samme innegæld, kirke-, konge- og Quægtiende« (Skøde- og pantebogen matr. nr. 8 a fol. 357). Inne = offentlig ægt.

Da stedmoderen giftede sig, flyttede Christen Krarup hjemmefra og købte en gård i Flynder s. (Vibholt el. Bodrøgel), som han senere solgte, da han overtog Øster Gaaskjær ved sit giftermål med Anne Jensdatter 31.1.1846. Han havde ikke været soldat, idet han blev fritaget som »gammelmandssøn«. Faderen var dog ikke just gammel i 1834 (ca. 47 år). Men der var god brug for sønnen i faderens mangesidige bedrift. Foruden sin gård drev han et teglværk, som man på matr. kort nr. 1 af 1818 kan se syd for gården. Han var sognefoged, men havde ikke desto mindre et brændevinsbrænderi på gården. Og Christen kørte som ungt menneske omkring i de omliggende sogne for at købe korn til brænderiet. (I 1697 blev det forbudt at brænde brændevin på landet, men først omkring 1850 fik man bugt med dette uvæsen ved hjælp af kontrollører, if. Hvidtfeldt). Af mærsken herfra blev der opfedet gode stude til salg »i det tyske« d.v.s. Hamborg (= spølstude).

Gården Øster Krarup beskrives i 1831 således:

Matr. nr. 8 a beliggende mellem Vester Krarup (matr. nr. 9 a) i vest og præstegården i øst. Syd for gården ligger teglovnen og syd for denne Hamp-agrene. Også matr. nr. 29 c lige syd for kirken med en større bavnehøj (NB: ikke øst for kirken) hører til gården. En hovedlod omkring gården omtrent midt i sognet, en agerlod sydøst for hovedloden, en hedelod sønden og en englod norden for samme, en englod ved åen nordvest i sognet, en lod sønden for sidstmeldte i Ulkierbjergmose og en hedelod vestlig i sognet vesten for landevejen til Ringkøbing. Til gården hører desuden andel i forhold til hartkornet i den under matr. nr. 59 anførte moselod.

Gården har i alt 194 tønder land. Men desuden ejer sognefogden Vester Krarup med 174 td. ld., Overgaard med 133 td. ld., mose med ca. 3 td. ld og eng med 10 td. ld., i alt godt 514 td. ld., der tilsammen er ansat til hartkorn 10 td. 6 skp. 2 fjd. og 6¹/₄ alb.. Boniteten er altså ikke stor. I Vester Hede har Erich Krarup et langt, smalt stk. jord (matr. nr. 8 a, 8 f, og 8 g). Det kaldes *Grønkjær*, og hertil hører også *Holm Søe*. (Syd for dette stk. hede ligger præsteembedets hede med Nørre Birk Søe). I 1827 solgtes afbyggerstedet Søholm til Erich Krarups yngre broder Mouritz Sørensen.

V. generation:

(Ane nr. 16) Erich Sørensen Krarup, sognefoged, gårdejer og teglbrænder af Øster Krarup i Møborg, f. i Ø. Krarup 26.11.1787, død 7.5.1840 i Ø. Kr., begr. i Møborg, viet (1') i Møborg præsteg. (kongebrev) 30.6.1811 til (ane nr. 17) Sidsel Christensdatter Leed, f. i Gjørding 1784, dbt. 26.12.1784, død 14.3.1831 i Ø. Krarup, begr. i Møborg. 4 børn. Gift (2') med Karen Jensdatter Kalvsgaard ca. 1832, f. i Mejrup ca. 1798, død ca. 1864 i Hanbjerg el. Vinderup. 2 børn. (Hun blev viet (2') til Jens Chr. Jensen Sahl, f. ca. 1814 i Hanbjerg).

Erich Krarups børn af 1. ægteskab:

- a) Søren Erichsen Krarup, f. 14.9.1811 i Ø. Kr., (tvilling), død 3.6.1852, gift med Ane Nielsdatter, f. ca. 1789, enke efter Peder Thomsen af gården Grebs i Møborg. 0 børn.
- b) Christen Erichsen Krarup, f. 14.9.1811 (tvilling), d. 8.10.1811.
- c) Mette Marie Krarup, f. 19.1.1814 i Ø. Kr., gift m. Jens Jensen Stougaard, f. ca. 1814 i Vester Stougård i Møborg. 11 børn.
- d) Christen Erichsen Krarup (ane nr. 8), f. 4.6.1816 i Ø. Kr., d. 6.5.1898 i Vandborg, gift m. Anne Jensdatter Gaaskjær, f. 13.1.1819 i Øster Gaaskjær i Vandborg, d. 9.8.1893 stt. 8 børn.

Erich Krarups børn af andet ægteskab:

- e) Poul Damsgaard Krarup, f. 8.11.1832 i Ø. Kr.
- f) Sidsel Erichsdatter Krarup, f. 20.6.1834 i Ø. Kr., d. 1873 i Hanbjerg, gift m. Esper Boel. 2 børn.

Erich Sørensen Krarup blev konfirmeret i 1803 (som nr. 5 af 9). Tre år efter døde hans fader, Søren Erichsen Krarup i Ø. Kr., d. 29.7.1806, kun 48 år gl.. Han blev begr. 6.8.. Endnu lever Erichs gamle farmor som aftægtskone i Ø. Krarup. Hun dør 2¹/₂ år efter, nemlig den 20. febr. 1809, 86 år gl. og begravnes 1ste Martii (ane nr. 65). Ved Erichs vielse til Sidsel ved kongebrev i Møborg præstegård søndag den 30. juni 1811 er det farbroderen, Niels Erichsen Krarup fra gården Torp i Møborg, som er forlover for ham sammen med Niels Pedersen fra gården Grebs.

Præsten i Møborg, som både konfirmerede og viede Erich Krarup, hed Christen Christensen. Han var (if. Wiberg) sygelig og meget tungsindig, lå i sengen, når han læste med konfirmander. Han havde en grøn og en rød nathue. Når han havde den grønne på, var han ikke god; men når han havde den røde på, var han i godt humør. Han gjaldt for at være en »hellig« præst. Våningshuset brændte og han boede et par år i et par små stuer i et udhus. Præstens hustru bar Erich Krarups datter Mette Marie til dåben 19.1.1814, og degnens hustru var blandt fadderne.

Den 14. sept. 1811 fødtes der tvillinger i Ø. Krarup, og fra den nærliggende præstegård mødte præsten til hjemmedåb. Det er to drenge, der frembæres af Kyndi Krarups hustru fra Vester Krarup. Og drengene får navne efter henholdsvis farfaderen Søren og morfaderen Christen. Det er helt i overensstemmelse med gammel navneskik. Christen dør imidlertid 24 dage senere og begravnes 13. okt. Det er derfor ikke underligt, at den unge kone på gården trænger til et lille pusterum, før hun tør

indbyde til gilde ved Søren's fremstilling i Møborg kirke. Det sker 22. søndag efter trinitatis, den 10. november samme år. Til stede er nabofamilien Kyndi Krarup og hustru fra V. Kr., morfaderen Christen Knudsen fra gården Leed (el. Ved Led) i Gjording, samt Dorthe Moese, Niels Smed og Ole Christensen. Men der er to ting, som vi mærker os ved dette gilde: 1) Mormoderen nævnes ikke. Hun er sandsynligvis død. Hun hedder Maren Christensdatter Slyck (født 1750, dbt. 23.1.1750 i Gjording). Og 2) Morfaderen må have gjort sig visse tanker i anledning af tvillingfødslen. Han er ane nr. 34 og selv en tvillingbroder til Maren Knudsdatter (f. 1761 i Gjording og dbt. 14.6.1761). Han er fæster under Sønder Vosborg i 1789 og får 4 børn (Sidsel f. 1784, Knud f. 1786, Jens f. 1788 og Peder f. 1792), men ingen af disse er tvillinger. I øvrigt er det vist ikke ualmindeligt, at tilbøjeligheden til tvillingfødsler dukker op i hveranden generation i visse slægter. Men jeg har ikke fundet tvillinger hos nærmeste eller næstnærmeste generation af denne gren.

VI generation:

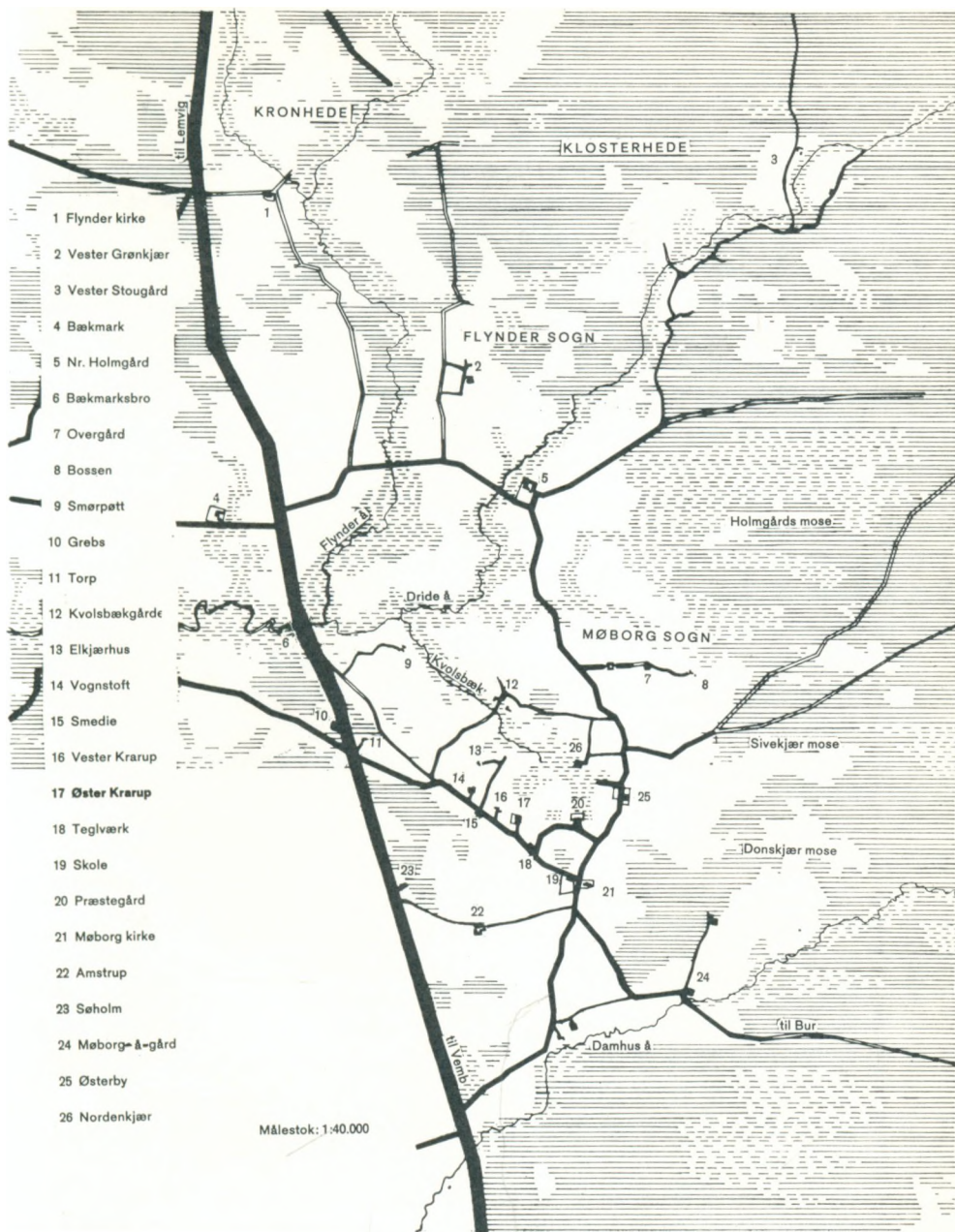
(Ane nr. 32) Søren Erichsen Krarup, gdm. af Ø. Krarup, f. 1757 i Ø. Krarup, død 29.7.1806 sst., begr. 6.8.1806 i Møborg, viet 16.12.1785 i Møborg til (ane nr. 33) Mette Moursdatter Smørpøtt, f. i gården Smørpøtt i Møborg 1750 (datter af Mourits Christensen Smørpøtt og Kirsten Morthensdatter), død i Ø. Krarup 30.6.1831, begr. 9.7.1831 i Møborg. 4 børn.

- a) Else Sørensen Krarup, f. 10.4.1786, død 21.12.1786, begr. 24.12.1786.
- b) (Ane nr. 16) Erich Sørensen Krarup, f. 26.11.1787 i Ø. Kr., død 7.5.1840 sst., gift (1') m. (ane nr. 17) Sidsel Christensdatter Leed, dbt. 26.12.1784, d. 14.3.1831, gift (2') m. Karen Jensdatter Kalvsgaard. 4 børn i første og 2 børn i andet ægteskab.
- c) Mours Sørensen Krarup, f. 28.2.1790 i Ø. Kr., ejer af huset Søholm i Møborg, konf. 1806 som nr. 2, gift med Ane Katrine Gravesgaard, f. 1800 i Bur. 2 børn.
- d) Christian Sørensen Krarup (Overgaard), f. 14.7.1792 i Ø. Kr., konf. 1808, ejer af gården Overgaard i Møborg, gift med Mariane Nielsdatter, f. 1798. 5 børn.

Den 23.3.1812 dør Niels Eriksen Torp, 61 år og 8 måneder gl.. Det er Erich Krarups farbror og forlover ved hans bryllup godt 1/2 år i forvejen. I efterslægtstavlen betegnes han som nr. 1. Hans datter Elind, dbt. 10.4.1781, er plejebarn 1787 i Ø. Krarup hos Søren Erichsen og Mette Smørpøtt, hvis førstfødte barn Else, dbt. 10.4.1786, døde 21.12. samme år og blev begravet juleaftensdag. Efter folketællingslisten 1787 har de desuden to drenge, nemlig Anders f. 1781 og Christen f. 1784, som muligvis er Mettes børn af første ægteskab (fødte udensogns). Børnene findes ikke i kirkebogen for Møborg 1779–1788. NB. Mette er 6 år ældre end sin mand!

Men Søren Krarup har også et barn uden for ægteskab. Det er med Anne Pedersdatter, en pige f. 6.12.1784 i Møborg, hjemmedøbt samme dag og fremstillet i kirken 12.12 med navnet Zidsel Marie. Moderen er sands. datter af Peder Torp.

Vi ser altså, at forholdene ikke er helt overskuelige, da den nu 28-årige gårdmandssøn i efteråret 1785 beslutter sig til at gifte sig. Hans ældre broder Niels (f. 1750) sidder nu på gården Vester Torp (viet 16.3.1781 i Møborg til Karen Nielsd.

Høy fra Nees). Og vi må tænke os, at deres gamle fader, Erich Nielsen Krarup, f. 1713 og på dette tidspunkt altså 68 år gl., har regnet med, at Søren skulle overtage Øster Krarup efter ham, når han døde. Det sker den 2. marts 1784. Men endnu lever moderen på gården, Ellen Sørensdatter (f. 1723), og hun dør først 20. febr. 1809. Der kunne let blive økonomiske vanskeligheder for Sørens overtagelse af gården både i forholdet til broderen og til moderen. Der er et hul i vort kendskab her, som jeg endnu ikke har fået fyldt ud gennem skifteprotokoller og retsprotokoller. Det er så meget mere beklageligt, som en kriminalgåde muligvis er flettet ind i disse begivenheder.

Kirkebogen for Møborg har en særlig notits: 1785, den 8. februar blev Christen Madsen Wester »funden pludselig død i Øster Krarup, og efter Syns Tagelse og Amtmandens Kjendelse ordentlig begravet den 14. Februar, 40 Aar gl.. Causa Hujus Læsi (?) apperetur in Die Iudicii« (årsagen til denne forbrydelse kommer frem på dommens dag). Det må betyde, at døden ikke skyldes selvmord og vel heller ikke et ulykkestilfælde, men en forbrydelse, som dog ikke er opklaret på det tidspunkt, da begravelsen finder sted. En »ordentlig« begravelse vil sige en begravelse med præst og degn inden for kirkegårdsmuren, mens selvmordere skulle begraves uden for muren og først efter mørkets frembrud uden sang og ligtale.

De gamle justitsprotokoller i Viborg fra 1775 begynder med et smukt tegnet: »I Iesu Nafn!«, men senere er de ført med en sjusket og vanskelig skrift. Jeg har endnu ikke haft tid til at søge gådens løsning her.

Men om Søren Krarup har været impliceret heri ved jeg ikke. I 1787 har vi den første folketælling. Søren Erichsen anføres som 1. familie i »Torp Bye«, mens stedet ved næste tælling 1801 kaldes »Krarup Bye«.

I 1787 var der på gården en tjenestekarl, der hed Godske Mortensen. Han er 26 år gl., landsoldat og ugift.

VII generation:

(Ane nr. 64) Erich Nielsen Krarup, gdm. af Ø. Krarup, f. sst. 1713, død sst. 2.3.1784, begr. i Møborg 10.3.1784, 71 år gl., g. m. (ane nr. 65) Ellen Sørensdatter, født 1723, død i Ø. Krarup 20.2.1809, begr. i Møborg 1.3.1809, 86 år gl.. 2 børn.

- a) Niels Erichsen Krarup (Torp), f. 1750 i Mø., gdm. i Torp i Møborg, d. 23.3.1812 i Torp, begr. 2.4., troløvet 22.2.1781, viet i Møborg 16.3.1781 til Karen Nielsdatter Høy fra Nees (f. ca. 1759 i Nees). 7 børn: Elind (1781), Erich (1783), Niels (1785), Ole (1790), Maren (1793), Anne (1795), Peder (1799).
- b) Søren Erichsen Krarup (ane nr. 32) g. m. Mette Moursd. Smørpøtt, (ane nr. 33). 4 fællesbørn.

Den største del af Erich Nielsen Krarups liv falder i den periode, hvorfra vi ikke har kirkebøger. De ældste er brændte, men vi har troløvede og viede 1703–42 og 1752–76, begravede 1704–41 og 1752–76. Døbte findes kun fra 1774–76. Men så findes der en kommunikantliste (liste over altergæster) 1712–41 og 1752–74. Og her kan vi finde familien fra Ø. Krarup regelmæssigt to gange om året, således som det sig hør og bør.

Vi ved, at der under pietismen blev stillet meget store krav til bispernes åndelige

kontrol med præsternes og lærernes embedsførelse. Oprindeligt skulle hele stiftet visiteres hvert år, senere hvert 3. år (Gen. Kirk. Koll.s skr. 26.11.1737, indskærpet 28.2.1784). Visitatsindberetninger (Relationer) skulle sendes til kongen, alt i alt en uhyre arbejdsbyrde i et vidtstrakt stift som Ribe, hvortil Møborg hørte.

H. A. Brorson (biskop 1741–64), visiterede i Møborg 1742, året efter sin tiltrædelse og skriver:

»Den 20de Augusti reyste jeg herfra paa Visitats nederst nedre i Stiftet ved Lemvig og kom den 22de om Aftenen til det Stød, hvor jeg skulde begynde, neml. Møborg. – Den 23de Augusti visiterede jeg i Møborg Meenighed. Sognepræsten Iohannes von Cappelens (1735–52) holdt en smuk Prædiken over Luc. 10, v...

... I denne Kirke havde jeg en stor fornøjelse, ikke aleene var Ungdommen særdeles munter til at svare Meenigheden meget agtsom og bevegelig, men her fandtes endogsaa adskillige, som tale deilig af Hiertets Overflødighed og egen Erfarinhed om vor Kiære Frelsers Naade, hvilken Opvækkelse sagdes her og nogle andre Stæder i Egnen største deels at være forarsaget af een og anden, som havde Tient sønder ud. Jeg erfarede ogsaa, at Præsten catechiserede flittig. Og hans formand Ionas Bendtsen (1712-35) havde været særdeles vindskibelig i Ungdommens Underviisning...« (Se endvidere L. J. Kochs udgave 1959).

På dette tidspunkt er Erich Nielsen Krarup 29 år. Faderen er ca. 67 år og har vel snart overladt gårdens drift til sønnen, som omtrent 7 år senere (1749) gifter sig med den 10 år yngre Ellen Sørensdatter (f. 1723). Han er da 36 år gl.. Faderen lever endnu en halv snes år og dør 11.4.1760, 85 år gl.

Både Erich Nielsen Krarup (1713–1784) og faderen Niels Erichsen Krarup (ca. 1675–1760) har levet under stærk indflydelse af pietismen. De har mødt den i sognet gennem de unge, som kom direkte fra det sønderjydske. På herregårdene blev tonen slået an, især fra de unge junkere på det nærliggende Bækmark. Gennem to præstegenerationer har den præget forkyndelsen i kirken i Ionas Bendtsens og Iohannes von Cappelens skikkelser. Hele sognet har været på benene, da den berømte salmedigter »den 23de Augusti« visiterede i Møborg.

I årene 1762, 1763 og 1764 står der i kommunikantlisten: »Erich Krarup og hans 2de sønner« til alters. *Hvem er disse tvende sønner?* Vi kender Niels (f. 1750) og Søren (f. 1756/57). De er altså henholdsvis 12 og 6 år gamle. Børnealtergang synes da at være brugt i Møborg (med mindre Erich Krarup har haft ældre for os ukendte sønner). P. Severinsen skriver: »Siden 1759 blev 14 år sat som tidligste tidspunkt for konfirmationen, og denne var stadig indledningen til første altergang«. Bugenhagen krævede en katekismusp prøve forud for altergangen ved 8-års alderen, og Peder Palladius ved 6–7 års alderen. Her i Møborg fulgte man altså den gamle lutherske ordning, til trods for at man i øvrigt sluttede sig til pietismen.

VIII generation:

(Ane nr. 128) Niels Erichsen Krarup, gdm. af Ø. Krarup, f. sst. 1675, død i Ø. Krarup 11.4.1760, begr. i Møborg, 85 år gl., viet i Møborg 14.10.1703 til (ane nr. 129) Maren Ollufsdatter Syndergaard, f. i Møborg ca. 1680, død i Ø. Krarup (sands. 1731). 4 børn.

- a) Peder Krarup (Rimmer), viet 22.3.1733 til Maren Rimmer. De har to døtre: Anne Johanne (f. 9.8.1739) og Else Marie (f. 22.1.1741).
- b) Erich Nielsen Krarup (ane nr. 64) g. m. Ellen Sørensdatte (ane nr. 65).
- ~~c) Kirsten Erichsdatter Krarup, trolovet 13.2.1757 med Peder Bossen fra gården Bossen i Møborg.~~
- d) Oluf Nielsen Krarup, til alters 30.9.1753, opkaldt efter morfaderen Olluf Syndergaard.

Den første indførelse i den ældst bevarede kirkebog for Møborg sogn findes i vielsesprotokollen fol. 15 og lyder:

»Anno 1703 Dom: 8. post trin: bleff Niels Krarup og Maren Ollufsdatter i Syndergaard troloffvet«. (Det er 29. juli).

»Dom: 19. post trint: bleff Niels Krarup og Maren Ollufsdatter vied«. (Det er 14. okt. 1703).

Fra 1712 kan vi regelmæssigt to gange årlig finde dem på kommunikantlisten indtil 1731, men derefter går han alene med børnene, hvorfor vi tør mene, at hun er død. Onsdag den 24. oktober 1759 er han til alters »men siug«, d.v.s. at han er blevet hjemmeberettet. Han dør den 11. april 1760, fredag efter påske.

At sønnen Peder er med forældrene til alters i Møborg kirke, er ikke underligt forud for et ægteskab med Maren Rimmer (1733). Men han nævnes også 28.12. 1755. Han har vel overtaget hustruens fødegård og kaldes nu Peder Rimme(r).

1738 den 11. maj dør Johanne Eriksdatter Krarup, 65 år gl.. Hun er sands. søster til Niels, omtalt på mandtaller 1698 nr. 73 og identisk med Jens Jensen Smørpøtts hustru (se komm.listen 5.10.1712 og flg. år), f. ca. 1673. Det vil sige, at der muligvis forekommer aneimplex, da ane nr. 32 (Søren) i 1785 gifter sig med ane nr. 33 (Mette Moursdatter Smørpøtt), sit næstsøskendebarn. Dette kræver dog nærmere bekræftelse!

Niels Krarups manddomstid falder i 1. halvdel af 1700-tallet. Denne periode betegner bondefornedrelsens dybdepunkt: epidemiske kvægsygdomme fra Mellem-europa, den store nordiske krig (1709–20), stavnsbåndet (1733–88), sløvhed, sult og slid, lus og fnat, underlødighed i vækst og vægt; men pietismen og oplysningstiden gav nye muligheder.

Vi har lov at sige, at den danske bondestand overlevede i kraft af sit tålmod og sin gudsfrygt. Men der er vistnok ikke nogen befolkningstilvækst i Danmark fra år 1200 til år 1800.

Som overskrift for denne første halvdel af 1700-tallet kunne sættes det motto, som præsten Frederik Lyngbye anbringer i Møborg kirkebog for den 14. februar 1786: Patientia omnia vincit, d.v.s. tålmodighed overvinder alt.

IX generation:

(Ane nr. 256) Erich Nielsen Krarup g. m. (ane nr. 257) ?

Gdm. af Øster Krarup, Møborg sogn, Skodborg herred, Boufling amt, f. ca. 1635. død ca. 1703. 2 børn.

a) Niels Erichsen Krarup, f. ca. 1675, d. 11.4.1760 (ane nr. 128), viet 14.10.1703 til Maren Ollufsdatter Syndergaard (ane nr. 129).

b) Johanne Erichsdatter Krarup, f. ca. 1673, d. 11.5.1738, gift med Jens Jensen Smørpøtt (se kommunikantlisten 5.10.1712, samt årene 1713 og 1722).

Erich Nielsen Krarup nævnes på matriklen 1664, er halv soldat 1677 og 1678, hvilket vil sige, at han har sin udrustning hjemme og møder af og til til øvelse i landsbyen. (Ifl. Bøvling Amts Soldaterrulle synes det dog, at Erich Nielsen ikke selv er halv soldat, men at han betaler for »en halv soldats udskrivning og mondering, hvem velbaarne Jens Sehested til Holmgaard stiller«). Han nævnes desuden flere gange på konsumtions-, familie- og folkeskats regnskaberne (1671, 73, 74, 81, 83, 85, 87) såvel som på mandtaller til folkeskatten 1698 nr. 73 sammen med sønnen Niels Erichssøn og datteren Johanne Erichsdatter.

I 1661 er Ø. Krarup ansat i hartkorn til 9 tdr., 2 skp., 2 fjd. og 2/5 album. Men det bemærkes, at 1 td. korn af alle slags i 1664 er 12 skæpper (og ikke som senere 8 skp.). En ørte rug er 8 skp., mens en ørte byg er 14 skp. og en ørte havre er 24 skp. Der går 9 pund smør på en tønde smør.

Hele Møborg sogn hørte under Nørre Holmgaard. Men det ser ud til, at to gårde i sognet på et tidspunkt har tilhørt en mand på Fyn. Det er Øster Krarup og Møborg-å. Thi den 29. oktober 1606 afstår Niels Bild til Ravnholt gården Krarup i Møborg sogn og et bol ved Møborg å til Steen Maltesen Sehested til Nørre Holmgaard (således ifl. pergament nr. 30 af Holmgaards arkiv, der opbevares i Rigsarkivet i Kbhvn.). Dokumentet er oversat til nogenlunde nutidsdansk i hæftet »Bidrag til efterslægtstavle for Erich Nielsen Krarup« s. 7. Men hvorledes og hvornår er de to gårde kommet i den fynske adelsmands besiddelse? Og hvorfor er købet af et par beskedne gårde blevet bekræftet med alle juridiske finesser på pergament og »met Segnethe neden paa the breff hengindis och met egen hand underschreffuitt Actum«? Det var ikke sædvanligt. Vi kan kun gætte. Men muligvis har de to hofmænd siddet ved kortspillet, og Steen Maltesen tænkes da at have tabt de to gårde til Niels Bild. Og denne ekstraordinære situation har krævet ekstraordinær omhu ved tilbagekøbet dagen efter.

Steen Maltesen Sehesteds grav findes i et kapel ved Gårstånga kirke en halv snes kilometer øst for Lund i Skåne. På en indmuret sten står der: »Her ligger begravid erlig og velbyrdig Sthen Malthessøn til Holmgaard, Danemarchis Rigin Raad, Marsch og Feltmarschalch: som hensovede udi Herren, paa Calmars Slot, Anno 1611 den 22. Augusti, udi sit Alders 59 Aar: Samt hans elskelig Husfrue erlig og velbyrdig F.: Ane Brahe til Løberyd: som hensovede udi Herrens Paakaldelse paa Løberyd Anno 1635 den 28. Juli: udi sit Alders 59 Aar. Ere nu baade udi Huile: Sielene udi Herrens Haand, Legommene her under forventer met alle Guds børn en glædelig Opstandelse. Enten vi leve eller vi dø, da ere vi Herrens. Rom. 14«.

»Gaarden som kaldis Krarup« betaler i 1606 en årlig afgift på 2 tdr. rug, 2 tdr. og 4 skp. byg, 2 pund smør, 1 skovvogn, 1 skovsvin, 1 fødenød, 1 daler gæsteri, 1 lam, 2 høns og i arbejdspenge 1 daler. Det er nøjagtigt det samme, som Erich Krarup må svare i »Landegilde Specialiteter« 58 år senere i 1664 med undtagelse af de rede

penge (gæsteri og arbejdspengene). På samme tid svarer Kyndi Christensen af Vester Krarup 2 tdr. rug, 6 tdr. byg, 1 pund smør, 1 skovvogn, 1 svin og 1 fødenød (fødenød = fodernød, et stykke kvæg, der skulle fodres for og til godsejeren).

I 1731 er afgiften den samme (se Viborg Skøde- og Pantebøger nr. 40 fol. 72) dog med undtagelse af, at der ikke mere tales om 1 skovvogn, hvilket vel betyder, at der ikke mere er skov i sognet, hvorfra fæsteren kan hente træ og kvas til herremanden. Der tales heller ikke om »skovsvin«, men kun om »svin«.

I markbogen for Møborg fra året 1683 nr. 957 hedder det, at Erich Nielsen i Krarup har 6 parceller af skarp rugjord, 30 parceller af sand, grus og stenrig muld og endelig nogle parceller »Biugjord af fied muld og sand« (se iøv. Efterslægtstavlen s. 8). Det er ikke fremragende jord, og gårdens besætning er da også ringe: en hoppe, en plag, en kou og et suin. Af dette skal Erik Krarup, hans hustru og to piger leve, foruden at herremanden skal have sit, og at ekstraordinære skatter skal betales. Noget af Amstrups mark hører til Ø. Krarup, men det er af så dårlig kvalitet, at det må hvile i 16 år for hvert 3 år, det kan dyrkes. 1687: »Alle Sognebeboere have den fornødne Kaaljord og del i Sognets fælles Ildbjerging af Sandtørv og Mosestørv (Mortorfvæ). I lige Maade have de ogsaa alle Lyngslet«.

1690: Erich Krarup har 2 ildsteder, hvorfor han må betale 4 mark i ildstedsskat. På Nr. Holmgaard er der 13 ildsteder.

Kornet på Nr. *Holmgaard* tærskes af bønderne under tilsyn af en ladefoged (1690). Brændsel må hjembjergeres fra sogneheden. Køerne græsser på heden sammen med de andre bønders. Fiskeri er der kun i Tangsø, »som ej fiskes udi uden fra 8 Dage efter S. Mortensdag indtil Jul, og kan faas en ringe Del Helt, som ej kan stoppe Omkostningen, og derfor mange Aar aldrig bliver draget«. (O. Nielsen).

I Ringkøbing Amt har særbosættelse været almindelig frem for sambosættelse, d.v.s. enestegårde frem for landsbysamfund. Det gælder i høj grad hedeegne, men også i Skodborg, Vandfuld og Hjerm herreder. Græsmarkerne henlå med »naturligt« græs, men i 1700-tallet begyndte man at indføre »kunstigt« græs, hvorved det gamle græsmarkbrug blev til den nyere tids kobbelbrug.

Fæstegårdene kunne inddrages, når fæsteren døde, men normalt gjaldt fæstemålet to liv (if. Danske Lov 1523).

Et væsentligt spørgsmål må p. t. lades ubesvaret, nemlig: Er der nogen slægtsforbindelse mellem ane nr. 256 Erich Nielsen Krarup (ca. 1635–ca. 1703) og den Peder Skredder, som Niels Bilds skøde omtaler og som boede 1606 på »Gaarden som kaldis Krarup«? Har Peder Skredder haft en søn, som hed Niels (ane nr. 512), og som kunne danne mellemløbet?

Aner på Krarupliniens kvindeside:

Sidsel Christensdatter Leed (5. gen., ane nr. 17) (1784–1831), datter af Christen Knudsen Leed (ane nr. 34), tvilling, gift m. Maren Christensdatter Slyck (ane nr. 35). *Han* er døbt 14.6.1761 i Gjørding, fæster under Sdr. Vosborg med hartk. 3 tdr. 7 skp. og 1 fj. (1789). *Hun* er født 23.1.1750 i Slyck i Gjørding. 4 børn: *Sidsel* (f. 1784), *Knud* (f. 1786), *Jens* (f. 1790), *Peder* (f. 1793).

Ane nr. 68 Knud Christensen Fousing af Leed, f. 1731, død i Leed 1777, begr. i Gjørding 20.2.1777, gift m. Sidsel Mouritzdatter Povelsgaard (ane nr. 69), f. i Povelsgaard i Wem s., trolovet 21.10.1758, viet 15.11.1758. 4 børn: Karen (f. 1760), Christen (dbt. 14.6.1761) tvilling, Maren (dbt. 14.6.1761) tvilling, Kirsten (f. 1767).

Ane nr. 136 Christen Leed af Gjørding: 1748 den 19.11 blev Christen Leeds datter døbt med navnet Mette.

I »Folkelønnings Beregninger« for 1710 nævnes Christen Pedersen »ved Leed«, der muligvis er ane nr. 272.

Maren Christensdatter Slyck af Gjørding (6. gen., ane nr. 35), datter af ane nr. 70 Christen Sørensen af Slyck i Gjørding, konfirmeret Dom. quasimodogeniti 1737, altså født ca. 1721/22/23. Hans hustru ane nr. 71, er muligvis den Mette Slyckgaard, der 26.12.1746 (anden juledag) er fadder i Bundgaard i Wem.

Sidsel Mouritzdatter Povelsgaard af Wem (7. gen., ane nr. 69), datter af ane nr. 138 Mouritz Povelsgaard af Wem (d. før 1758), gift m. Karen Povelsgaard, f. ca. 1705 og død 26.11.1785, ane nr. 139.

Mette Moursdatter Smørpøtt af Møborg (6. gen., ane nr. 33) (1750–1831), datter af Mourits Christensen Smørpøtt (ane nr. 66) og Kirsten Morthensdatter (ane nr. 67). Han er født i Smørpøtt ca. 1722. Hun er født ca. 1710. De nævnes i folketællingen 1787 som 12. fam. i Torp. 1764 den 1.6. dør »Moust Smørpøtts Moder«, 76 år gl. (d.v.s. født 1688). 1762 Kyndelmisse dag: Moust Smørpøtt med hustru og døtre til alters. 1754: Moust Smørpøtt og hst. til alters. 1752: Mette Smørpøtt til alters. 1738, den 26.4.: Moust Smørpøtt og Margrethe til alters. 1713, den 8.3.: Christen Smørpøtt og hustru Anna til alters og ligeså Jens Smørpøtt og hustru Johanna (ligeså 1722). 1712, den 5.10.: Jens Jensen Smørpøtts hustru Johanna Erichsdatter sammen med Niels Krarup (de er søskende). Der er to Smørpøttgårde (Øster og Vester), og da kirkebogen er brændt, bliver det næppe muligt at opsætte en sikker anetavle. Vi formoder, at Mourits Christensen Smørpøtt (ane nr. 66) er søn af Christen Smørpøtt, gift m. Anna (»Moust Smørpøtts Moder«) 1688–1764. Han bliver således ane nr. 132 og hun 133. Vi formoder videre, at den Michel Jensen, som i 1731 i »Landstingets Pantebøger« nr. 40 anføres som ejer af Smørpøtt, er en søn af Jens Jensen Smørpøtt og Johanna Erichsdatter Krarup.

Endelig er det muligt, at Christen Smørpøtt er søn af Thomas Smørpøtt (ane nr. 264) og »Thomas Smørpøtts Hustrue« (ane nr. 265), født 1633 og død i Møborg, begravet den 12. september 1706, 73 år gl. – navnet mangler.

Maren Ollufsdatter Syndergaard (8. gen., ane nr. 129), f. i Møborg ca. 1680, død i Ø. Krarup sands. 1731, datter af Olluf Pedersen Syndergaard i Møborg (ane nr. 258) og Maren Christensdatter (ane nr. 259). Han er født i nov. 1646, død i Søndergaard og begravet i Møborg 29. marts 1725, 78 år og 4 måneder gl.. Hun er født ca. 1644, d. i Søndergaard og begr. i Møborg 15. august 1728, 84 år gl..

Gaaskjærlinien. Anetavle for Anne Jensdatter Gaaskjær.

Hun er født i Øster Gaaskjær i Vandborg sogn, Vandfuld herred, Ringkøbing amt 13.1.1819 (dbt. 20.1.), død 9.8.1891 i Sølyst i Vandb., viet 31.1.1846 til Christen

Erichsen Krarup (ane nr. 8). Betragter vi hende som hørende til 4. generation, bliver hun ane nr. 9 for en sønnesønnesøn som proband, nr. 13 for en sønnedatter-søn, nr. 11 for en dattersønnesøn og nr. 15 for en datterdattersøn og sål. videre. Hun er datter af gårdejer Jens Christian Jensen Gaaskjær.

V generation:

(Ane nr. 18) Jens Christian Jensen Gaaskjær, f. i Øster Gaaskjær 1775, døbt i Vandborg 18.2.1775, conf. 1795, død i Ø. Gaaskjær 15.4.1845, begr. i Vandb. 71 år gl., viet i Vandb. 19.10.1816 til (ane nr. 19) Maren Madsdatter Reuschou (kaldet »Maren Dragsbøl«), f. i Houe 1779, dbt. i hjemmet 19.9.1779, fremst. i Houe Kirke 23. sønd. post trinitatem, d. i Ø.G. 7.2.1863, begr. i Vandb. 84 år gl.. 3 døtre.

a) Anne Jensdatter Gaaskjær (ane nr. 9), f. 13.1.1819, dbt. 20.1.1819.

b) Mette Marie Jensdatter Gaaskjær, dbt. 2.9.1820 i Ø.G., død ugift i Lemvig på aftægt hos søsterdatteren Marie Stokholm, f. Krarup.

c) Christine Jensdatter Gaaskjær, dbt 1.7.1822, død ung, ugift.

Faddere ved Jens Chr.s dåb 18.2.1775 er Poul Damsgaard, Christen Vestergaaskjær m. fl.

Faddere ved Mette Maries dåb: Gaardmandsdatter Mette Kubstrup, Tjenestepige i Vester Gaaskjær Johanne Mortensdatter, Gaardmand Mads Kubstrup, Gaardmd. Christen Gaaskjær af Vandborg og Mads Vesterlund af Ferring.

1819, den 10. febr. døde Mads Jensen (Dragsboel), aftægtsmand i Ø. Gaaskjær, 68 år gl. og blev begravet den 19. febr. i Vandborg. Samme dag, som begravelsen fandt sted (altså 19.2.) døde Anna Jensdatter, aftægtskone i Ø.G., 73¹/₂ år gl. og blev begravet fredag den 26. februar 1819 (ane nr. 37).

Begivenhederne synes at vælte ind over familien i Ø. Gaaskjær: 1816 i oktober giftede den 38-årige gårdmandssøn Jens Christian Jensen sig med den 36-årige tjenestepige i Møllegård, Maren Madsdatter. Forlovere: Christen Gaaskjær og Anders Peter Mølgaard. Men først 2¹/₄ år efter kunne det første barn døbes. På dette tidspunkt ligger stedfaderen sandsynligvis syg. Han dør 10. febr., men begravet først tiende dagen derefter, fredag den 19. febr. 1819. Om man har udsat begravelsen på gr. af en særlig hård vinter, eller om Anna Jensdatter Østergaaskjær også har været syg, og man havde tænkt sig, at de kunne blive begravet samtidig, kan vi kun gætte om. Måske har hun selv bedt dem vente. Hun var 5¹/₂ år ældre end sin mand. Nu er han død, og hun har set, at der er kommet et barn i gården (nl. Anne, ane nr 9). Hvad ville da være mere naturligt, end at hun tænkte: »Min tid er forbi. Nu kan jeg med håb overlade gård og slægt til de unge!« Hun havde i godt 30 år levet med sin anden mand, Mads Jensen Dragsboel, men de havde ingen børn sammen ... Hun fik ikke lov at følge ham i graven, og vel ikke engang til graven, med mindre hun er død af chok efter den strenge tur til kirkegården i flygende sne, kulde, storm og islag, lige anstrengende for både folk og heste. Det blev to begivenhedsrige fredage og 17 dage med lig i gårde.

VI generation:

(Ane nr. 36) Jens Østergaaskjær nr. 2 (Jens Christensen Damsgaard), f. i Damsgaard i Ferring ca. 1727, død i Ø. Gaaskjær 18.3.1788, begr. i Vandborg 24.3.1788, 61 år gl., trolovet i Vandb. 8.10.1772, viet sst. 30.10.1772 til Anne Jensdatter Gaaskjær (1. g.), (ane nr. 37), f. i Ø. Gaaskjær, dbt. 28.11.1745, conf. 1762, død i Ø.G.

19.2.1819, begr. i Vandb. 26.2.1819. Da Jens Østergaaskjær nr. 2 døde, stod enken tilbage med 5 ukonfirmerede børn, af hvilke den yngste kun var 5½ år gl.. Hun giftede sig da også ¾ år efter med ungkarl Mads Jensen Dragisboel. (Denne var søn af Jens Dragisboel (f. 1715, d. 9.10.1775) og hst. Kirsten Madsdatter (f. 15.4.1712, d. 23.4.1796). Under sidstnævnte ægteskab går Ø. Gaaskjær over fra fæste til selveje mellem 1787 og 1801.

Med Anne Jensd. Gaaskjær (ane nr. 37) er det igen spindesiden, der arver gården. Der er 5 børn i 1. ægteskab, ingen i andet.

- a) En datter, hvis navn er forsvundet af kirkebogen, men som må være *Mette Jensdatter Gaaskjær*, f. ca. 1773 og konf. 1790.
- b) *Jens Christian*, dbt. 18.2.1775, konf. 1795, d. 15.4.1845 (ane nr. 18).
- c) *Margrethe*, dbt. 9.1.1778 (Degnen har 9.6.1777), konf. 1795 (Faddere v. dåben: Erich Damsgaard og hustru, Niels i Gaaskjær, Hans i Schoumose, Christen Damsgaards datter og Inger Marie i Gaaskjær), copuleret 11.7.1807 m. enkemand Mads Nielsen Wester Lund.
- d) *Christen*, dbt. i Vandb. 20.3.1780, dom. 2de i fasten, frembåren af Jens Syndergaards hustru. Faddere: Kristen Damsgaard, Kristen Gaaskjær, Niels Halgaard og Johanne Damsgaard, konf. 1797.
- e) *Maren*, dbt. 18.8.1782, konf. 1800. Faddere: Clemend Flansmoses hst. Anne og Kristen Lunds datter af Ferring, Anne.

If. kirkebogen: »1772, den 8. oktober blev Jens Christensen Damsgaard trolovet med Anne Jensdatter Gaaskier. Forlovere: Christen Lund i Ferring og Peder Houлинд i Hou. Copulerede den 30. oktober. *Tekst: Salme 32 v. 8*«. Annes fader, Jens Østergaaskjær nr. 1, døde 12.9.1769. Hendes broder, Christen, døde i maj 1772, kun 24 år gl.. Et halvt år efter giftede hun sig. Og fra nu af kaldes Jens Christensen Damsgaard for Jens Østergaaskjær. Vi giver ham betegnelsen »nr. 2« til adskillelse fra hans afdøde svigerfar.

Ved giftermålet med Jens Christensen Damsgaard fra Ferring kom Øster Gaaskjærfolkene i familie med folkene fra Houлинд i Houe, Øster Herping i Trans, selvejergården Enevoldsgaard i Fjaltring, V. Callesøe i Tørring m. m. I denne store og ansete familie kunne det se ud til, at den 36-årige Jens har vakt mindre heldig opmærksomhed. Ifølge kirkebogen for Ferring: »1763, Dom. 10. p. Trinit., den 7. August blev Jens Christensen Damsgaard publice absolveret for begangne Lætfærdighed med Karen Bach«. Og 25. sept. samme år blev så Karen Nielsdatter Bach publice absolveret.

Det er 9 år før giftermålet med Anne Gaaskjær, og forholdet har ikke berøvet ham den borgerlige ære. Han er således fadder i Ferring kirke 11.9.1767. Men kirkebogen rummer også minder om naturens strengthed:

»Onsdag den 13. November 1764 blev Capitain og Skipper ved Navn Hr. Iames Arbotnoth, som kom til Land fra et Skib i en haard og langvarig Storm selvottende i sin Baad, hvilken af en stor Bølge blev kast over Dem alle i Havstokken, blev alle ved det (frelst), undtagen denne Capitain, som blev funden udi Sjøen efter de andres Frelse den 9. November, og begravet her i Kirkegaarden, dog uden Jords Paakastelse, omendskjønt han var en Lutheraner, men skjete efter sit Lands Skik. Han var født i Montros i Schotland og var 30 Aar gammel«.

Selv har jeg set skumflagerne komme rullende under en pålandsstorm hen over vejen fra Brænd-

gård mod Ferring, d. v. s. 1 km ind i landet. Men også træernes hældning mod øst vidner om vindens magt. Da min kone første gang så denne egn, og jeg udbød: »Er her ikke prægtfuldt!«, svarede hun: »Her er uhyggeligt!«

VII generation:

(Ane nr. 74) Jens Christensen Øster Gaaskjær (»Jens Østergaaskjær« nr. 1), f. i Ø.G., dbt. i Vandborg forår 1723, død i Ø.G. 12.9.1769 kl. 7 morgen, begr. Vandb. 20.9.1769, 47 år gl., (præstens tekst v. begravelsen: 2. Tim. 4, 18), gift med »Enken i Gaaskiær« (ane nr. 75), f. ca. 1715, død i Ø.G., begr. i Vandb. 17.2.1786, 71 år gl.. (Hendes navn mangler i kb.). 3 børn:

- a) Anna, f. i Ø.G., dbt. 28.11.1745 (1. sønd. i advent) i Vandb. kirke. Faddere: Jens Wester Gaaskiær, Niels Haldgaard og Christen Lund i Ferring, conf. 1762.
- b) Christen, f. i Ø.G. i Vandb., dbt. 29.9.1747 i kirken. De samme tre mænd er testes. Han blev konf. 1764, død i Ø.G. i maj 1772 (datoen ulæselig).
- c) Else, f. i Ø.G., dbt. 7.3.1748 (?), konf. 1764, viet i Vandb. 5.10.1773 til enke-mand Morten Gammelgaard fra Strande. Hun dør i Vandborg 7.1.1797, 48 år og 9 mdr. gl..

VIII generation:

(Ane nr. 148) Christen Jensen af Gaaskiær, f. 1665 i (?), død i Ø.G., begravet 21.9.1742 i Vandb. 77 år gl., viet i Vandb. 10.5.1722 til Johanna af Øster Gaaskiær, f. 1696 i Ø.G. i Vandb. (ane nr. 149), død i Ø.G., begravet 15.2.1760 i Vandb., 64 år gl.. 8 børn:

- a) Jens Christensen, født i foråret 1723 i Ø.G. (ane nr. 74).
- b) Mette, f. marts 1724 i Ø.G., viet 16.5.1743 i Vandb. til Gregers Sørensen i Gaaskjærshus. (I kirkebogen: »1743 den 16. maj blev velagtede Karl Grægers Sørensen og gudfrygtig Pige Mette Christens Datter af Gaaskier copulerede«).

6 børn:

aa) Christen, døbt 16.5.1743.	bb) Lasse, dbt. 5.10.1749.
cc) Thomas, dbt. 8.2.1751.	dd) Mette, dbt. 5.8.1754.
ee) Christen, dbt. sept. 1756.	ff) Christen, dbt. aug. 1758.
- c) Christen, f. 1728 (dato afslidt).
 - d) Cidtzal, dbt. 26.3.1730 (Christen Eskesen er fadder).
 - e) Maren, dbt. 2.6.1732.
 - f) udøbt, begravet 24.10.1734.
 - g) Karen, dbt. 20.6.1736 (død).
 - h) Thomas, dbt. 29.6.1738.

Ane nr. 149 hedder Johanna Christensdatter og hendes fader (ane nr. 298) er Christen Eskildsen af Ø. Gaaskier, som begravet 16.11.1732 på Vandb. Kirkegård. Ved denne lejlighed er der i kirkebogen anført et M: foran hans navn (hvilket ikke er almindeligt). Det skal vel betyde Monsieur, hr..

Før århundredskiftet må han være blevet gift. Og han har nu 3 døtre: Johanna, Karen og Mette, men ingen sønner. Hustruen hedder Mette (ane nr. 299). De næv-

nes begge som faddere 1711, men i 1730 nævnes Christen Eskesen alene, hvorfor Mette må formodes at være død.

Angående puslespillet med at finde ud af hvem der er fader til Johanna henvises til »Kræ Kraarup« s. 43: Christen Madsen (Matzen) i Vester Gaaskier kaldes også Christen Qvist (»30. marts 1744 blef sal. Christen Qvist af Wester Gaaskier begravet«). Måske er han en søn af den Mads Qvist, der lever i Ferring ca. 1680.

Ane nr. 148, Christen Jensen i Øster Gaaskier nævnes som fadder 1723 og 1726, men findes aldrig før vielsen med Johanna 10.5.1722. Ved svigerfaderens død i 1732 overtager han gården.

IX generation:

Ane nr. 298 Christen Eskildsen (Eskesen), gift med Mette (ane nr. 299). Han nævnes 1711 og 1730, begravet 16.11.1732 i Vandborg. Navnet »Øster Gaaskier« forekommer første gang 1713 og 1722. »Wester Gaaskier« nævnes 1723. Måske har gårdene nu fået deres senere beliggenhed. De to gårde har jo nok oprindelig været én gård. Mens deres jordtilliggende hver for sig har en uheldig form, danner de tilsammen et pænt, næsten kvadratisk stykke jord. Inden for dette område betød det så mindre, hvorledes jorden var fordelt. Se endvidere overgangen til selveje! Den dag i dag er arealet det samme, såfremt man regner Mosegård med (udstrykket fra Ø.G. 1880) og trækker et par mindre stykker fra (nl. et stykke eng fra den nu nedlagte Halgård og et jordstykke ved det sydlige skel fra Koldnaae (Skovmose).

Ang. marknavne se »Kræ Kraarup« s. 43 noten. Her skal kun peges på, at navnene »Wolles dam« og »Tirstedlund« sands. betegner ældgamle offersteder. Kulden er forsvundet, men navnene er bevarede endnu 1000 år efter. Og hvem kan vide, hvilken magt disse steder har haft over sindene op i nyere tid, eller hvornår der sidst er blevet ofret i smug i Tirstedlund eller foretaget indvielse ved tvætninger i Wolles dam? Andre navne som Buskenbjerg og Skovbjerg tyder på tidligere trævækst på stedet. »Æ Kaaest« ved det sydlige skel består af eng og kær og kan måske have givet navn til hele gården, altså Kaaestkjær i stedet for Gaaskjær. I hvert fald kaldes den Kaaeskjær i 1520, da den nævnes første gang. Men navnet Grydenkumdal har jeg ingen forklaring på, heller ikke Ramskjær el. Kajes ager. Derimod giver det sig selv med navne som Halgaard eng, Jacobs kile, Røde ager og Røde kjær.

Toften (»æ tovt«) lå mellem gården og Wolles dam. Den var fra ældgammel tid bondens særeje. Sål. hedder det i lovene: »For Hustoft ene skal Mand Stud (= stød, skat og gæsteri), Inne (= offentlig ægt) og Leding (= værnepligt) rede«. Men jorden er ualmindelig god, helt op til det allerbedste, takst 24.

Christen Eskildsen og Mette havde ingen sønner, men 3 døtre:

- a) Johanna Christensdatter (ane nr. 149), viet 10.5.1722 til Christen Jensen (ane nr. 148).
- b) »Karen Christensdatter af Gaaskier«, viet i Vandb. kirke 10.7.1723 til Olluf Jensen af Fabjerg.
- c) »Mette Christensdatter af Gaeskier«, viet i Vandborg Kirke 11.4.1735 til Pe-

der Jensen af Skræddergård i Vandborg. (Han begravnes i Vandborg 19.7.1778, hun ligeså 29.3.1781).

X generation:

Ane nr. 596 Eskild (Eske) Christensen i Gaaskier er født i august 1622 og dør i Gaaskier i november 1713. Han blev if. kirkebogen begravet i Vandborg 12.11.1713, 89 år og 3 måneder gl.. Hustruens navn kender vi ikke (ane nr. 597), men hun omtales 1677, 78, 83 og 84. Deres børn: 1 søn og 1 datter i 1675, men 3 sønner og 1 datter i 1684.

Peder Christensen nævnes samtidig med Eske Christensen i Gaaskier 1642, 45, 49, 58 og 64. Men 1677 og 1678 nævnes kun (hans søn?) Christen Pedersen, dennes broder, en søster og en tjenestepige. Peder Christensen er formodentlig en søn af Christen Madsen (ane nr. 1192) og broder til Eske Christensen (ane nr. 596).

Dette bekræftes af Bøvling lens jordebog for 1642/43, hvor »Peder Christensen og Eske Christensen i Gaaskier« nævnes. Og i regnskaberne læses 1645: »Peder Christensen og Eske Christensen fæste Gaaskjæer efter deres mor, Mette Jensdatter (for) 11 rdl«. Dermed kan der næppe mere være nogen tvivl: Peder og Eske har gården i fællesskab. De er brødre. Moderen har siddet enke i nogle år og haft gården på sin mands fæstemål, men i 1645 er hun død. Sønnerne må nu som fæstere love at yde landgilde og hoveri (som ugedags hoveribønder) til Bøvling slot, holde gården ved magt og i øvrigt være hørige og lydige. Fra 1500-årene fik fæsteren et fæstebrev til bekræftelse på fæstets indgåelse, men først ind i 1700-årene indeholdt det specificerede betingelser. Ved indgåelsen måtte fæsteren én gang for alle yde stedsmål eller indfæstning og derefter årlig betale landgilde (= skat på jorden). Fra 1719 skal der føres fæsteprotokoller på alle kgl. og private godser. De opbevares som regel i Landsarkivet.

Der nævnes kun 1 gård. Og 1681, 83 og 87 omtales kun Eske Christensen i Gaaskier, men i Ekstra Skattemandtaller fol. 299 for 1683 læser vi: »Manden selv, hans hustru, 3 sønner og 1 daatter« (maaske en søster til den Anna Gaaskier, der ca. 1677 blev gift med Christen Balleby i Tørring?). Gårdens besætning er: 3 hopper, 3 plagge, 8 kiøer, 2 ungnøder, 2 kall, 10 faar, 2 suin og 1 bistad. Men mellem 1683 og 1684 sker der svind i både folk og fæ i Gaaskjær, idet opgørelsen nu lyder: »Manden selv, hans hustru, 2 sønner og 1 datter« – og hvad husdyrholdet angår er der nu kun 2 hopper, 2 plagge, 6 kiøer, 2 ungnød, 2 kall, 4 faar og 1 suin.

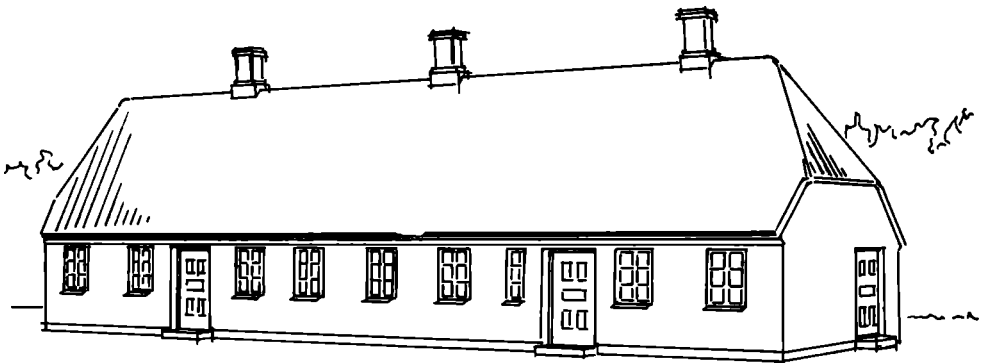
Den ene af sønnerne er altså borte tilligemed 1 hoppe, 1 plag, 2 køer, 6 får, 1 svin og 1 bistade. Det kunne se ud, som om en søn har stiftet hjem andetsteds og fået sin arv med sig i form af husdyr. Efter datidens forhold forekommer husdyrholdet at være usædvanlig stort i 1683.

KR. KRARUP

To gårde og deres beboere

med anetavle og efterslægtstavle for
Christen Erichsen Krarup
og Anne Jensdatter Gaaskjær

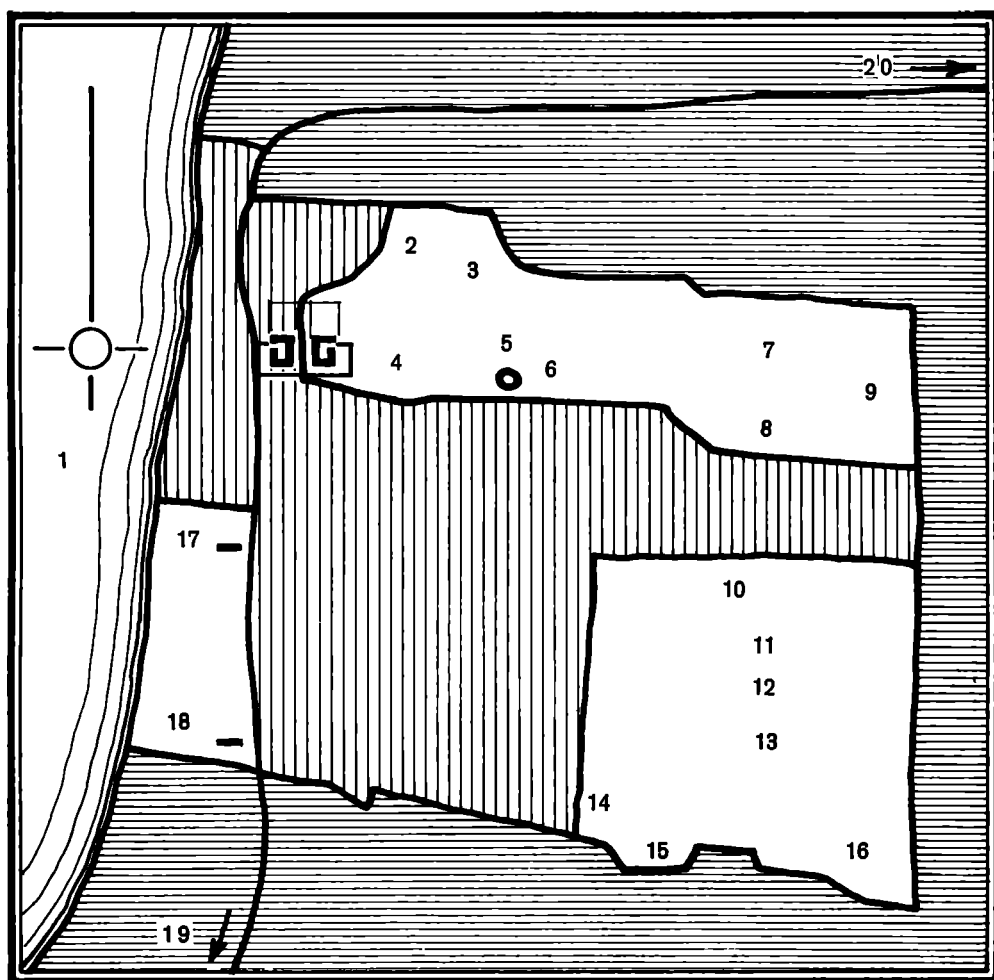
II-III

Kr. Krarup
Fuglesangs Allé 84, 8210 Århus V
1969

I 1677 er der to stuehuse i Gaaskjær. Hvert af dem har 3 ildsteder, og der svares samme beløb i skat til kronen, nemlig 1 rigsdaler, 3 mark og 8 skilling. Da kvægholdet er omtrent lige stort, kan vi gå ud fra, at også udhusene og jordfordelingen har været nogenlunde ens. Det er så et spørgsmål, om jordskatterne har været fælles, mens husskatter og personskatter svares af gårdene hver for sig.

Interessant er en sammenligning mellem den gamle matrikel af 1664 og den nye af 1688. I den første ansættes Peder og Eske i fællesskab til 7 tdr., 4 skp., 0 fj. og $2\frac{2}{5}$ alb. Bøvling slot er ejer, og fæsterne er ugedagshoveribønder dertil. I markbogen for 1683 (nr. 940 Vandborg) nævnes kun én gård med »manden selv« og

1 Ferring Fjord. 2 engdalen. 3 Halgård eng. 4 Toften. 5 Wolles dam. 6 Tirstedlund. 7 Buskenbjerg. 8 Ramskjær. 9 Kajes ager. 10 Røde ager. 11 Røde kjær. 12 Skovbjerg. 13 Grydenkumdal. 14 Æ Kaaest. 15 Jacobs kile. 16 Koldnaae eng. 17 Sølyst. 18 Gaaskjærhus. 19 Vejen til Ferring. 20 Vejen til Vandborg kirke.

ikke andre. Den nye matrikel af 1688 er: 12 tdr., 1 skp., 1 fj. og 0 alb.. Eske synes da at have overtaget broderens og broderens børns andel i gården.

Navnene Øster og Vester Gaaskjær forekommer ikke i 1600-tallet, men der nævnes stadig to mænd på gården. De hører sands. til samme familie og er sønner, svi-gersønner, farbrødre, aftægtsfolk osv.. At der er 6 ildsteder tilsammen, tyder på en vis velstand.

XI generation:

Ane nr. 1192 Christen Madsen i Gaaskier nævnes fra 1626 mange gange både blandt »Feste Bønder og Gaardmænd« og blandt »Halfue Gaarde«, ligeså i »Fortegnelse over jordeigne Bønder«. Han er den eneste, der 1639 betaler St. Hansdagsskat til Bøvling slot. Han dør sandsynligvis kort før 1642/43, da sønnerne Peder og Eske anføres i jordebogen. Det er dog hustruen, Mette Jensdatter (ane nr. 1193), som til sin død ca. 1645 har fæstet, hvorefter sønnerne betaler indfæstning.

Allerede 1610, 1611 og 1614 nævnes »Chresten i Gaaskier« som nr. 2 blandt gårdmænd. Han er vel den samme som Christen Madsen. I 1611 nævnes »Seffren (Søren) i Gaaskierd« som nr. 5 blandt »halve Gaarde, Inderster og Boelle« (ligeså 1614, 23, 29, 49, 58 (Søren Gregersen), men ikke i 1664). Inderster er folk, der bor i et hus ved gården, en landarbejder, aftægtsmand eller (især i 1600-tallet) en medbruger af gården. Det kan dog også være gifte tjenestefolk eller »stakler« (enker, invalider og gamle). De deltog i de ekstraordinære landsskatter med det halve beløb af fæstebøndernes skat.

Christen Madsen og Mette Jensdatter har 2 sønner:

- a) Peder Christensen (ca. 1610–ca. 1674), der har 3 børn: aa) Christen Pedersen, som nævnes 1677 og 78, men ikke 81, 83 eller 87, bb) hans broder og cc) hans »syster«.
- b) Eske Christensen (aug. 1624–1713), som har 4 børn:
 - aa) Christen Eskildsen (ca. 1650–1732), g. m. Mette. De har 1 søn og 3 døtre.
 - bb) en søn, cc) en søn, dd) en datter og evt. ee) Anne i Balleby.

I 1645–46 svarer Esche og Peder Christensen samt Søren Gregersen i landgilde: 5 tdr. byg, 2 grot leding, 2 skpr. støebyg, 1 pund og 8 mark smør, 1 svin, 1 gås hvert 4. år og 6 heste. Men da Peder og Eske i 1642–43 betaler landgilde på deres mors, Mette Jensdatters vegne, er gården takseret til 7 tdr., 3½ skp., 1 fdk. og 1⅛ alb. i hartkorn, hvad der svarer til beregningen af landgildet. Det er ikke forandret med årene. Første gang, vi kan konstatere dette, er i 1597.

Hvad betyder det i nutidens priser? Det er vanskeligt at afgøre med sikkerhed. Nogen hjælp kan vi dog finde:

En tønde kunne have flere størrelser. Den alm. danske tønde (= 8 skpr.) var påbudt af Chr. IV 1602(15) og kaldtes en smal td.. Ved siden heraf havde man en tønde, som gjaldt i Ribe stift. Den var på 10 skpr. og kaldtes en grov td.. Det er altså den grove tønde, som gælder for Gaaskjær i 1597 og vel også sidenhen. (I

Skodborg herred er 1 td. korn af alle slags dog 12 skpr. i 1664). En grot er en gl. hollandsk mønt = 9 penninge, men værdien blev stadig ringere. Leding er krigstjeneste eller skat til krigstjeneste (= stud). Støbygd el. støbbygd er bygd, der er maltet, parat til anvendelse ved ølbrygning. Processen at forvandle bygd til malt kaldes støb. Den varede i 10 dage, og der kunne være 3–4 støb i arbejde samtidig, hver på 6–7 tdr.. Undertiden tales der også om støbhavre.

Et pund havde flere betydninger. Som kornmål er det for rug 20 skpr., for bygd 24 skpr. og for havre 40 skpr.; men når det drejer sig om smør, må det betyde et bismerpund, der i Hardsyssel er 24 bismemark eller 14,108 kg. Angående afgiften på et svin lægger vi mærke til, at det ikke specificeres hverken som et »skovsvin« (som i Krarup), et oldensvin eller et »boelsvin«; thi allerede kong Hans havde i 1505 fritaget bønderne i Vandfuld herred for at levere skovsvin eller oldensvin til lensmanden. De gamle marknavne som Buskenbjerg og Skovbjerg tyder således på en oprindelse længere tilbage end 1505.

Den næste ydelse er en gås hvert 4. år. Det synes at være en ringe afgift, især når den næste og sidste er 6 heste. For andre gårde anføres et lignende antal. Hvad kan meningen være? Det er helt utænkeligt, at der hvert år skal leveres 6 heste, næppe heller at de skal græsse og fodres. Det må være en del af hoveritjenesten: 6 årlige arbejdsdage med en hest!

I 1642 findes der i »Wandfuld Herrith« 74 hele gårde, 50 halve gårde, 27 boelle og 24 halve boelle foruden »Inderster och Gadebyggere«. Det ville blive over 600 heste fra dette ene herred!

Landgildet er enhver fast årlig afgift, som fæsteren må yde. Det er ikke helt sikkert, om beregningen er foretaget på grundlag af den mulige udsæd eller af den faktisk indavlede sæd og heller ikke, om afgiften svares med $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{8}$. I Vandborg tyder visse ting på, at der ydes efter den lempeligste skala, altså $\frac{1}{8}$ af den indavlede sæd. Smørskylden blev betalt til skt. Hans og resten til skt. Morten. Der er mange eksempler på retsprocesser ang. landgildet. Fæsteren var ikke retsløs. Han kunne forlange kvittering af godsejeren eller hans ridefoged. Restancer kunne dog opkræves flere år efter, men i 1639 bestemte kongen til hjælp for bønderne, at restancer for at være retsyldige hvert år skulle tinglæses påny, og kravene skulle både specificeres og bevises.

I opgørelsen 1645/46 er der ud for Gaaskierd tilføjet ang. landgildet: »I Aar halfft. Siden helt«. Det samme gælder en del andre gårde. Der står intet om, hvad årsagen er til dette nedslag. Men vi tænker os, at det sker p.gr.a. svenskernes plyndringer under Torstenssonskrigen 1643–45. Hele denne egn har været slemt medtaget. Ud for Olluf Andersen i Mullisgaard i Lomborg står der: »I Aar at yde den fjerde part af landgildet. Siden helt«. Der var dog også gårde, der ingen nedsættelse fik. Men Chr. IVs krige ramte bønderne hårdt. Efter Kejserskrigen 1625–29 var Nr. Holmgaard så ødelagt, at kongen lod den omtaksere. (Familien Sehested mistede desuden 3 sønner: Claus døde i Hamborg 1626, Jens faldt ved Lüdershausen $\frac{12}{7}$ 1627, og samme år faldt Niels. Forældrenes gravsted findes endnu i Møborg kirke). Få år efter Torstenssons invasion kom svenskerne påny på egnen. De gik

over landtangen mellem Harboøre og Agger til Thy og stormede bøndernes skanser ved Nabe (1657), en landsby som i dag ligger langt ude i havet.

Fra 1636 har vi en særlig smuk og let tilgængelig skatteliste. Det samme gælder om listen fra 1597, hvor »Gregers Sørennsenn och Matz Lang« nævnes som fæstere af Gaaskier. Her er landgildet for første gang specificeret. Vi synes her at have fundet fædrene til de senere fæstere: Gregers Sørennsenn er øjensynlig fader til Søren Gregersen el. Seffren i Gaaskierd. Matz Lang antages at være fader til Christen Madsen. Matz Lang skulle således blive 12. generation og stamfader til Gaaskjærlinein, som den findes i dag.

XII. generation:

Ane nr. 2384 Matz Lang er fæster på Gaaskjær i Vandborg 1597. Hans navn står klart og let læseligt på skatelisten; men hvad ved vi om ham? Ikke meget direkte! Det er ikke sandsynligt, at hans navn findes mere end denne ene gang. Han har vel levet fra ca. 1540–ca. 1600. Det er ikke nødvendigt at forklare hans efternavn ud fra en usædvanlig legemshøjde. Snarere har det tilknytning til et stednavn, f. eks. landsbyen Langøre, Langer, Langerhuse ved Harboøre. Iflg. skatelisten 1615 er der 27 ejendomme i »Langer fjerding«. Slægtsnavnet Lang er ikke ukendt på egnen. Således hedder byfogden i Lemvig for årene 1686–1722 Knud Lang. Han huskes ikke for det gode, idet han bortsælger en del af bymarken, så at fattigfolk ikke har noget sted, hvor de kan græsse et faarehovede (dvs. et får).

Der er to fæstere på gården. Det er ikke usædvanligt på denne tid. Vi kender gårdens jordareal, dens hartkorn og landgilde. Fæsterne er muligvis svogre. Og sønnerne fortsætter, hvor fædrene slipper. Men de to grene trives forskelligt. Og et århundrede senere er det kun Matz Langs efterkommere, der findes på gården, og denne slægt bliver der indtil året 1900, da min far, J. Kr. Krarup, byttede sin halvdel bort mod en større gård.

De to fæstere dyrkede jorden i fællesskab, og vi kender deres landgilde til den kgl. lensmand på Bøvling slot. Hvis vi kan sætte denne til $\frac{1}{8}$ af den faktisk indavlede sæd, kan vi bestemme gårdens omtrentlige udbytte: Der indhøstes årligt ca. 300 skpr. byg, kærnes ca. 114 kg smør, maltes ca. 12 skpr. maltbyg til ølbrygning, opdrættes 6 stk. svin til slagting, fremavles nogle gæs, og 6 dage om året gøres der hoveritjeneste med en hest på slottet. Den almindelige ugedagshoveritjeneste er sandsynligvis først blevet indført mellem 1616 og 1636. Men da der er to fæstere, kan der altid være en af dem hjemme for at passe bedriften.

Hvert år til skt. Hansdag ($\frac{24}{8}$) kørte eller red Matz Lang til slottet for at aflevere, hvad der endnu manglede af gårdens smørskyld på ca. 19 kg smør, og til skt. Mortensdag ($\frac{11}{11}$) blev resten af landgildet leveret. Desuden har Matz Lang sikkert – ligesom senere generationer – drevet fiskeri til husbehov i Ferring fjord og er gået på jagt efter vildænder på vestsiden langs klitrækken mod havet (det var her, at forfatteren Valdemar Rørdam 300 år senere skød Stine Gaaskjærs tamme ænder!). Under de hårde efterårsstorme og i mørke nætter har han taget sin »hæg« (stang med jernkrog) i hånden for at samle strandingsgods ved havet. Han har vel

også været interesseret i rav. Det var jo allerede i oldtiden en god handelsvare. Efter vestenstormene går der en stærk understrøm under Bovbjerg, og dermed driver den blæretang ind, på hvis rødde ravstykkerne sidder fast. Rav reflekterer mod lys, og Matz Lang har sikkert i dagningen gået med sin lygte og lyst efter rav i brændingen, således som ravsamlerne gør det den dag i dag. Rav er ikke hittegods og skal ikke afleveres til strandfogden, men opsamlingen omfattes muligvis af fiskerilovgivningen.

Endnu en lille indtægtskilde har Matz Lang sandsynligvis haft. Han har drevet biavl. Fra den grå oldtid har vore forfædre forsødet livet ved hjælp af honning.

Rysensten (Bøvling Slot), opført 1640. Litografi 1868 af Fr. Richardt. Nationalmuseet fot.

Mens Gaaskjær var mit barndomshjem i 1890erne, havde også vi bier, og som 3–4 årig lokkede min ældre søster mig til at banke på bistaderne med en sten. Resultatet var, at de vrede bier satte sig overalt på mig, men da jeg ikke slog efter dem, gjorde de mig ingen fortræd, og det lykkedes far at få mig lokket bort fra farezonen.

Iflg. de »Jessenske Relationer« fra 1743–44 (omfattende Skodborg-Vandfuld herreder) avles der ingen træfrugt, koges ingen salt og findes ingen dyrehaver. »Ingen bihauger, aleneste en bonde, en ung karl eller pige kan lægge en stude til yngel, og hvad der deraf bliver, tages ved Michaeli ligeså snart den gamle som den nye op, hvilken honning de undertiden selv (for voksets skyld, som de da bedre kan sælge) blander og undertiden bortsælger til købmanden« (H.Å. 1955 s. 120). »Her findes ganske ingen skov«. »Luften er her, Gud være lovet, sund og frisk« (ibid.). Dette

sidste er endnu i dag en fordel. En dag (i 1920erne), da farbror Jens Sahl trak sine køer ud på græs, skønt der ikke var et strå til dem p.gr.a. en slem tørke, kom naboen og spurgte, hvad gavn køerne dog havde af det, og fik det svar: »Jo, de har den friske luft og udsigten!«

I Vandborg kirke havde hver gård sin faste stol. Her mødte Matz Lang – eller i hvert fald en repræsentant for gården – hver søndag til gudstjeneste og »kirkestævne«. På samme måde havde gården sit bestemte gravsted på kirkegården. Her er også hans støv lagt til hvile, blot som en enkelt af en lang række, der er gået forud, og som den første af en række, der skulle følge efter i de næste 300 år. Gravstedet er vel det samme, hvori mine bedsteforældre blev begravet. Hver gård havde sit gravsted. Det ligger en smule sydvest for kirken op mod det vestre stendige, hvor der indtil 1950erne stod to støbte jernkors med navnene Christen Krarup og Anne Gaaskjær.

Et nyt århundrede oprandt. Og mens det på flere måder havde været et frit liv, der kunne leves af bønderne i Vandborg ved overgangen til 1600-tallet, skulle det nye århundrede blive strengt. Chr. IVs krige i Sverrig og Tyskland var en hård byrde, men hertil kom den store oversvømmelse 1615, tre gange invasion af fjendehære og den stærkt forøgede hoveritjeneste fra 6 arbejdsdage med en hest til 52 dage. Fra Gaaskjær var der 12 km frem og 12 tilbage. Man var oppe med solen og tilbage, når mørket faldt på. Vi henviser til Hardsyssels Årbog for 1938: »Hovbønders arbejdsydelse« og generalhoverireglementet 1770 for baroniet Rysenstens hovedgård.

Bøvling slot tilhørte Ribebispen, indtil kongen ved reformationen overtog det. Lenet styredes af en lensmand. Slottet havde borgtårn med palisader og kaldtes Castrum Beufflingæ (fæstning). Men tirsdag den 1. december 1615 ødelagde en stor stormflod en del af voldene, flere af husene, vindebroen m.m. Genopbygningen var mere, end slottets egne bønder kunne klare. Derfor ville Preben Gyldenstjerne tvinge bønderne i Vandfuld herred til ugedagshoveritjeneste. Dette er interessant for Gaaskjærs vedkommende. Ugedagshoveritjeneste indføres først ved denne tid. Landgildet 1597 nævner kun 6 arbejdsdage med en hest. Ugedagshoveritjenesten er ingen selvfølge. Det ser vi deraf, at bønderne sætter sig imod det. De henviser til et brev fra kong Hans (Sct. Remigi dag 1505). Bønderne i Vandfuld herred skal herefter være fri for oldensvin og skovsvin »samedes at deres skat, leding, gæsteri eller nogen anden deres ret årlig skyld skulle herefter ej årligen forhøjes, meden de måtte og skulle være og blive ved sådan skat, skyld og gæsteri, som de af Arilds tid været haver og ej besværes med nogen ulovlig ægt eller sådan ulovlig tøngeri af lensmanden i Vandfuld herred efter denne dag i nogen måde«. Det nyttede dog ikke. Slottet måtte ombygges efter oversvømmelsen, ligeså efter de kejserliges plyndring 1627–29, svenskernes 1644 og 1657. Til sidst tog man hårdt fat: 59 bønder blev dømt fra deres gårde og boliger og måtte betale stedsmål påny. I 1650 blev nogle Lomborgbønder sat i slottets fangetårn for en lignende forseelse og en af dem dømtes til at miste en finger. Han brød dog ud to nætter, før skarpretteren kom til stede (Hards. Årbog 1955).

Vester Gaaskjær:

Går man til kilderne for Øster Gaaskjærs historie, kan det blive nødvendigt at danne et skema over beboerne i Vester Gaaskjær. Der er også lidt slægtskab at påvise. Derfor flg.:

Christen Madsen, kaldet Quist (ca. 1680–1744), g. 1' m. Birgitte (begr. 12.4. 1722), g. 2' m. Else Christensd. af Bøvling. 4 sønner: a) Mads Dalgaard, b) Christen Quist (f. 12.8.1711), c) Jens Vestergaaskjær (f. 1712) og d) Peder Gaaskjær (f. 1719).

Jens Christensen Vestergaaskjær (f. 1712) har et illegitimt barn med Ell Fuglsang, Christen, f. 1736, død som spæd. 1736 bliver han gift m. Karen Nielsdatter af Heldum Boel. 10 børn. 1) Christen Jensen Vestergaaskjær (1737–1812), g. 1' 1773 m. Mette Christensdatter Damgaard (1743–1793), g. 2' 1793 m. Kirsten Pauelsdatter Dalgaard (1766–1795), g. 3' 1795 m. Sidsel Marie Braaegaard (f. 1756). Deres 3 børn er døde, men i 1801 har de mandens søsterdatter, Johanne Mortensdatter, på 12 år hos sig. I 1834 bor enkemand Christen Mortensen i Vester Gaaskjær. Han er 70 år, har 2 karle og 2 piger, men ingen børn.

2) Birte Jensdatter (1740–), g. 1770 m. Jens Thomæsøn Ørum af Ferring, 3) Niels Jensen (1743–1806), tjener hos broderen, 4) Anna Sophia (f. 1745), 5) Else (1747–1797), g. 1773 m. enkemand Morten Gammelgaard af Strande, 6) Lene Jensdatter (f. 1747 tvilling), 7) Johanne (f. 1750), 8) Mads Jensen (f. 1754), 9) Mette (f. 1755), 10) Inger Marie (f. 1759), g. 1792 m. Peder Jensen Dragesboel.

Slægten Lund fra Ferring:

Enkemand Mads Nielsen Vesterlund i Ferring blev 11.7.1807 gift med Margrethe Jensdatter Østergaaskjær (f. 9.1.1778). De fik 3 børn: Mads Lund, Trine Lund (der blev gift med Morten Vestergaaskjær), og Anne Lund (gift med Jakob Munksgaard). Disse sidste arvede Vestergaaskjær ca. 1866, da Trine og Morten ingen børn havde. Jakob og Anne havde heller ingen børn, men efter hendes død giftede han sig påny og fik 9 børn. Gaarden er stadig i slægtens besiddelse (1968).

Om slægten fra Vesterlund fortælles, at Mads Lund blev gift med Edel, med hvem han har 5 børn: a) Mads af Ny Lund i Ferring, g. m. en datter fra Damsgård, b) Marianne, g. m. Johannes Korsgaard i Østerlund, c) Stine, g. m. Ove Damsgaard i Nørre Damsgård, d) Kristen Lund, der i mange år var lærer i Ejsing, og e) Morten Lund, som blev frimenighedspræst.

Johannes Korsgaard fra Østerlund i Ferring var en pæn, ung karl med en god gård. Han levede ugift i mange år og havde en husholder af min mors slægt fra Lomborg. En aften sagde han til hende: »Kan du ikke pudse mine støvler for mig?« Hun svarede: »Men hvor skal du da hen på denne tid af aftenen?« Han: »A vil op til æ præjst for at få lyst for mig!« Hun fik pudset den ene støvle, men den anden lod hun stå – og løb sin vej.

Da Mads Lund ikke mere havde børn hjemme på gården, solgte han Vesterlund til svigersønnen Johannes Korsgaard. De gamle blev dog boende i stuehuset til deres dødsdag.

En nabos erindringer fra tiden 1865–90:

Lærer Jens Chr. Jensen fra Brunsgård i Vandborg skriver 1946 til mig fra Hille-rød: »Jeg mindes Kræ Kraarup som den rolige, stoute og meget ansete mand i sognet. Han var vist meget præcis. Når der var indbudte gæster, mødte han og Møl-ler Kubstrup altid til den ønskede tid, mens de øvrige gæster først kom senere.«

»Fra Brunsgård er der vidt udsyn over kysten fra Bovbjerg og vel helt til Thyborøn, og glæden ved at se ud over havet hører til mine barndoms minder. I 1873 eller 74 strandede et skib lige ved mindet i Ferring fjord. Dette skib så jeg stå der i længere tid, og jeg hørte folk tale om, at det ved strandingen let kunne have løbet ind i fjorden i Kræ Kraarups len.

De omtaler Kyndi Peter, og at vandet gik ind i hans hus. Denne begivenhed brugte han i flere år til at slå mønt på, idet han gik omkring for at tigge om hjælp til at få huset flyttet, hvad han dog aldrig fik gjort alvor af.

Jes Larsen Bjerrum var præst i Vandborg 1862–75. I nogle år måtte han holde kapellan. Det blev J. P. Møller, kaldet »Bette-Møller«, en søn af provst Møller i Hygum. Denne mand var en meget dygtig præst (i modsætning til Bjerrum, der var en tør rationalist), og som grundtvigianer vandt han hele menigheden, også den begyndende Indre Mission. Som vidnesbyrd herom kan jeg anføre, at en af denne retnings betydeligste mænd nogle år efter Møllers tid sagde til mig: »Bette Møller saat æ lys o æ staag i Vandborg, og Bryndum (hans eftermand) tog den et av!«

Engang var Møller med til et gilde i Kubstrup. Da dansen skulle begynde, hjalp han spillemanden (drengen, senere komponist Peder Ingstrup) op på forhøjningen, og senere under dansen hoppede han op på ryggen af An' Gåskjær, som dansede en gang rundt med ham i salen. Jeg var ikke i Kubstrup den aften, men mine forældre overværede optrinet. Dette er blot et lille kulturbillede, der kan vise, hvad en præst uden anstød kunne tillade sig i de dage (Hillerød 15.7.1946). Alle børnene var høje, kraftige folk. Jeg husker, at Erik Krarup var med til høstgilde hos os i Brunsgård og under dansen skulle være forsigtig for ikke at støde imod bjælkerne i storstuen.«

Lærer J. Chr. Jensen gik på Ranum seminarium sammen med Vilhelm. Han skriver om ham: »Sin moders evne til at sætte humøret op havde han arvet. Da vi en nat efter juleferien kørte i slæde de 8 mil fra Viborg til Ranum, forkortede han os tiden med fornøjelige viser og underholdende historier. Engang var vi et par seminarister, som besøgte ham i Sølyst, og da foretog han fornøjelige sejlture med os på fjorden. Ved samme lejlighed (ca. 1887) hilste vi også på husets vordende svigersøn, lærer Jørgensen i Bøvling. Sidste gang jeg traf ham, var under et besøg i Øster Kvistgård (ca. 1889). Han var da syg og dødsmerket, men klagede ikke og havde stadig håb om helbredelse.«

Jeg mindes Deres farbroder Jens Sahl. I sommeren 1880 blev der bygget to fløjhuse i Brunsgård. Tømrermesteren var Ole Nielsen (Gade), som på den tid ejede Ingerslund, men som senere fik Fuglsang og tilsidst Østergård, alle tre steder i Vandborg. Hos ham var Jens Sahl i tømrerlære og tilbragte en del af sommeren i

mit hjem, og jeg mindes, at han ligesom Vilhelm havde evnen til at sætte humøret op både under arbejdet og i fritiden.

Deres fader kom jeg kun lidt sammen med, dog erindrer jeg, at han var en fornøjelig selskabsmand ved sammenkomster i Vandborg Mølle hos familien Povlsen. Han og sønnerne dér var vist omtrent jævnaldrende.

Noter:

Skjoldmærket på titelbladet er en stiliseret krake, en træstamme med afhuggede grene, der brugtes som stige. Det er et naturligt symbol eller samlingsmærke for alle med tilknytning til navnet Krarup (Krakethorp). På Zorns frilandsmuseum ved Mora i Sverrig kan man se forskellige former af sådanne kraker. De har været brugt på landet i Sverrig op mod vor tid.

Nogle ting fra Gaaskjær: Kræ Kraarups yngste datter, Andrea, arvede et skab, hvorpå der var malet »M. J. S. Dtr. Gkr. 1782«. Det findes hos datteren, Vilhelma Tranum, hos hvem moderen døde 1938. I familien findes også en sølvåse med bogstaverne »M. M. G.« (Maren Madsdatter Gaaskjær), en kikkert fra Alexander Newsky, et søvlåget krus, Kræ Kraarups sølvsporer, Mette Maries egetræschatol, nogle merskumspiber, kobber- og messingting.

Til omtalen af Jens Møller Kubstrup (Kræ K. s. 28) kan sammenlignes, hvad Frifeldt skriver om »gamle Ole Møller fra Vandborg« i sin bog om de jyske studehandlere. Han var en søn af Jens Møller i Hyldgård.

Jeppes Aakjær kalder sin fortælling om lampens anskaffelse »Et minde fra firserne«, men i Kræ K. s. 32 er det »et minde fra tresserne.«

Ang. brændevinsbrænderiet (omtalt i To G. s. 2) mærker vi os, at der i erhvershistorisk årbog for 1967 gøres nøje rede for brændevins erhvervet i tiden 1800–50. Brænderi til privat forbrug var tilladt mod betaling af konsumtionsafgifter, og mellem opmålingsfortegnelsernes ejere af små brændevinsapparater finder man hele den sociale rangstige fra øverst til nederst. I Viborg og Ribe havde bisperne Bloch og Middelboe mindre brændevinsapparater. I Varde hjemmebrændte både sognepræsten, ringeren, organisten og degnen, ligesom byfogden og postmesteren. Men når det drejede sig om salg, måtte man have borgerskab, og dette var forbeholdt købmænd, som handlede med kornvarer. Senere blev al privat brænding forbudt.

Ved flere lejligheder har vi omtalt Gaaskjærs naboskab til havet. I dag er Harboøretangen gennemskåret af Tyborøn kanal. Men på et gammelt kort fra 1790 er kystlinien fra Bovbjerg til Agger ubrudt og Nissum bredning adskilt fra Vesterhavet ved en smal tange. Her gik der en ældgammel vej, som især benyttedes af Thyboerne med deres kvægdrifter sydpå, men vejen kunne også bruges af smuglere og andre gavtyve. Desuden havde den strategisk betydning. I 1657 gik svenskerne

langs havet efter at have forceret bøndernes skanser ved Nabe, en lille by syd for Agger. Både denne og de andre landsbyer på tangen: Toft, Bollum, Nr. og Sdr. Aalum er forlængst opslugt af de grådige bølger og ligger begravet flere kilometer ude i havet. I 1820 var havet nået ind til den gl. kirkegård i Agger og truede med at bortrive kirken. Fra den høje skrænt stak ligkister og hvide knogler ud i det tomme rum, men først en halv snes år senere ophørte gudstjenesten. Nu ligger Aggers gamle kirke langt ude i havet.

Flere gange i det 17. og 18. årh. har havet gennembrudt tangen, men kyststrømmen har hver gang lukket hullet med sand. I 1825 blev åbningen dog for stor, og en strid strøm adskilte nu i 52 år Nordjylland fra fastlandet. Så sandede Aggerkanalen til, mens et nyt gennembrud fandt sted ved Thyborøn. Først alt for sent fik man begyndt at bygge de høfder, som synes at kunne standse havet. Og dog var kampen hård. En sommeraften, da far og jeg sad på skrænten ved Bovbjerg, fortalte han mig, at han havde været med til at slå hø en fjerdingvej ude i havet. Forf. Leo Estvad siger: »Man gør sig ingen idé om Vesterhavets umådelige kræfter, før man har prøvet bølgerne en stormdag, når havet koger og syder. I vand til anklerne bliver man revet omkuld, hvirvlet rundt i brændingen, slynget mod bundens sten og hinker forslået med blodige rifter på ryg og arme op på den frelsende strandkant, hvor sandflugten prikkes på kroppen som tusinder af arrige nåle.«

Det kan synes noget dristigt, når vi gætter på, at Øster Krarup i Møborg af Steen Maltesen Sehested blev tabt i kortspil til Niels Bild (To G. s. 9). Vi ved intet sikkert derom. Men vi ved, at kortspil var et yndet tidsfordriv ved Christian IVs hof, og der blev ofte spillet højt spil. Således tabte kongen engang ved et enkelt spilleparti mere end 5000 kr. Og den danske hofsinde Eske Brock skriver i sin dagbog: »Spillet og forspildt 600 daler med kgl. Majestæt.« Der har iøvrigt været tider, hvor der blev givet store bøder for kort- eller terningspil, og hvis spillefuglene ikke kunne betale, skulle de sættes i gabestokken en nat igennem, og der skulle 10 gange i nattens løb hældes en spand koldt vand over dem.

Det har nok virket svalende på spillelidenskaben!

Man kan vanskeligt sammenligne tidligere århundreders landbrug med vore dages. Jorden er blevet stærkt forbedret. Boniteten er steget ved gødskning, dræning og afvanding. Blot i årene 1800–1950 er der i Ringkøbing amt forsvundet 75 % af søarealet og $\frac{2}{3}$ af antallet af søer.

En vanskelig periode for fæstebønderne i Vandborg er sidste halvdel af Chr. IVs regering. Man kan ikke lade være med at tænke på hans pragtbyggeri samtidig med, at bondebefolkningen forarmedes. Det er påvist, at der fandtes $\frac{1}{3}$ færre husdyr i det sydvestlige Sjælland i 1657 end i 1566 (Rise Hansen 1943). Det samme har vel været tilfældet i det øvrige land. Årsagen er det større skattetryk fra slutningen af 1500-tallet, den voksende hoveribyrd og fra 1630erne de faldende priser.

Ved Chr. Vs matrikel af 1688 søgte man at skabe størst mulig retfærdighed i beskattningen ved at anvende 6 forskellige boniteter: Til 1 td. hartkorn kræves 2

5 Jeg Niels Bild til Krarup, Rindis og jeres værker, veljke mit Skriv Brev, at jeg med min venlige og
svært bødligt og sind, forstod, fuld, skid og affend, at min med mig mit skrive brev, at jeg alle de fester, skider og fang
affender for mig og med affendinger, og vil Eder og vordende Mand Skov, Malleskov vil Rindis og fang
for mig og fange og en bød, loppindis i Jylland, i Skoldborsfæder, i Møbing fang, gaardet som halts fang, som pader
Skoldbors min venlige bød, skider navnlig i under reng, i under mig skiver sig, i under funder, i skivinger, i skivind, i skid, i
datter jesterig, i laust, i bød, og arbedyering, i datter, i en skid ved Møbing, som laust N, in i bød, skider and,
spid, i idet reng, i idet i skiver sig, i skivind, jesterig i datter, arbedyering, i datter, Rindis forskotte god og bød med
alle dis villegindis opend, vord sig ager og eng, fide, kor, minste, jestermand og fang, vordingstid og lidning, jeg
med alle vording og i nager mader, in bød mader in bød med vording hand, som in villegor og affend villegor
forstod, og bød og lopp der vil in vord, in skid forskotte Skov Malles og fang vording, forstod, vord, bød, og bød
vil vordelig opend, vording hand aff end alle med vording i alle mader, og Rindis in forskotte, Niels Bild for mig
og med vording, at jeg forstod vording og opend fide, at fide bødling, for mig god bød, og opend, som in og
med vording Rindis vord sig, alle vording affend same, jag og bød der vil in nager mader, jeg skid in
ofra, at forskotte god og bød, alle nager vording opend, bød for Skov Malles og fang vording, i
nager som alle vording affend, for mig vording fide, in villegor in mig, for Niels Bild, og
med vording, og vil in for fang fide vord der vord, skid vording for Skov Malles og fang vording
med fang god in fange og bød og opend, og fang vord bød, og bød fang og fang vording, in villegor
skid i alle mader, in in the vord brev og skid, vord alle in villegor, vord og arbeder fide, og vording fide
som forskotte fander, i under in vord vording in vord in vord bød, og in vord vord vording
to min Rindis fang, den 29 Octobris Anno 1605.

Niels
Bild

Niels Bilds skøde på Krarup og Møborrå 29/10 1606. (R. A. fot)

tdr. land (allerbedst), 4 tdr. (god), 6 tdr. (middel), 9 tdr. (skarp), 12 tdr. (ond), 16–20 tdr. (allerværst). Eng blev takseret efter læs hø, og hø var i 3 klasser. Græsning takseredes efter høveder, og her var der også 3 klasser. Skov takseredes i svin. Summen af disse »herligheder« udgjorde det samlede hartkorn. Men foruden landgildet måtte bønderne betale en strøm af ekstraordinære skatter, sål.: kop-, kvæg-, ildstedsskat og prinsessestyr.

Omkring 1800 optrådte der overalt i amtet professionelle handelsmænd, som man kaldte »gårdslagtere«. De opkøbte herregårdene og bortsolgte de tilhørende gårde og jorde. Der var ikke mere interesse i at bevare den gamle renaissance-borggård på Nr. Holmgård. Den var opført efter en brand 1589 og skildres i Pontoppidans Danske Atlas: »Borggården er indbygget i fire huse, hvoraf det fornemste er grundmuret og har højt tårn bedækket med bly.« Den forsvandt nu fuldstændigt.

Erik Sørensen Krarup (ane nr. 16)var sognefoged i Møborg indtil sin død 1840, men også andre familiemedlemmer har haft dette hverv. Således var Jens Stokholm sognefoged i Vandborg indtil sin død 1888. Hans svoger, Erik Krarup, fulgte efter ham fra 1888 til sin død 1918. Og min fader, J. Chr. Krarup, var i mange år (1910-31) sognefoged og lægdsmand i Gimsing. Vi bemærker derfor politimester Vagn Bros meget rosende ord om sognefogderne i Berl. Tidende 3.3.1965: »Jeg sagde engang i folketinget, at dette hverv først og fremmest var et æres- og tillidshverv, der i gamle dage efter 25 års tjeneste belønnedes med dannebrogordenen, nu normalt efter 30 års virke med ridderkorset ... Der står i de gamle forordninger, at de i sognets offentlige forsamlinger skal »nyde det første sæde«. De har i sne og frost holdt orden på brandstederne, de har som lægds mænd ført det yngre mandskab frem ved sessionen, de har gået med stævninger og bødeforlæg, og de har hvisket politimestrene mangt et sandfærdigt ord i øret om denne eller hin ... De har, siden institutionen blev indført i slutn. af det 18. årh., udført et fortræffeligt arbejde ...«

Kræ Krarup blev på sine gamle dage korpulent. Det kan ikke undre os. Han var 64 år, da han delte gården mellem sine to ældste sønner og byggede sit aftægts hus, Sølyst, på stranden ved Ferring fjord. Det strenge, legemlige arbejde var hårt op, men sine vaner fra gården tog han med sig. Han plejede at vågne en gang om natten; så spiste han en rugbrøds mellemmad med puddersukker og drak et glas sødmælk. Det stod på en trekantet hylde inden for alkoveforhænget, hvor natlampen havde sin plads. To gange har der været dødsfald blandt gårdens beboere forårsaget af tuberkulose. Og som medicin under sygdommen brugte lægerne at ordinere sødmælk med sukker ... formodentlig for at fremme opfedningen. Men på familie billedet fra 1868 ses Kræ Krarup som 52-årig med rank, mandig holdning.

I omtalen af de paprammer, som man satte for vinduerne i folkestuen i Gaaskjær (s. 9), hedder det, at den øverste rude var fri, så at man ude fra kunne se, om der var lys i stuen. Muligvis var det almindelig skik over hele landet. I H. C. Andersens

»Store Claus og lille Claus«, hvor lille Claus er gået vild og er krøbet op på taget af skuret, står der: »Træskodderne for vinduerne sluttede ikke oventil, og så kunne han se lige ind i stuen.«

(To Gårde s. 4): I anledning af Søren Krarups letsindighed med Anne Pedersdatter i 1784 måtte han møde i retten i Lemvig 10.3.1785 for kgl. dommer og skriver, byfoged Andreas Bræmer og en række »stokkemænd« (nl. udskrevne beboere, der som tinghørere tog plads på tingstokkene). Det hedder i justitsprotokol nr. 6 og 7 (B 77 B): »Efter Hr. Amtsforvalter Lützens Begjæring er i Dag til Retten indkaldet, som for begangne Leiemaal ere anmeldte, nemlig ... af Møeborg Sogn: Søren Eriksen af Krarup og Anna Pedersdatter af Aaberg ... hvoe alle efter Rettens Paaraab indfandt sig.« Han blev idømt en bøde på 2 rigsdaler, som blev betalt i retten. Men karakteristisk nok for tidens retsopfattelse blev også pigen idømt bøde. »Anna Pedersdatter af Aaberg, et ungt Menneske på en Snes Aar, som tiener for sit Brød og er fattigt. Hendes Bøde blev aftinget til 1 rd. som af hendes Madfader blev betalt.« En anden pige slipper med 7 mark. Det er en selvfølge, at faderen skal sørge for barnets »opdragelse« dvs. dets underhold.

(To Gårde s. 12): Ane nr. 19 Maren Madsdatter Reuschou er datter af gdm. i Houe, Mads Madsen Reuschou (ane nr. 38), f. ca. 1738, begr. i Houe 18.7.1784, 46 år gl. og Mette Hansdatter (ane nr. 39). Sønnen Mads, begr. 6.2.1780, 5 år gl. Houes ældste kirkebog (nr. 1-493-B) fra 1737-77 er næsten ulæselig. Familien findes ikke på folketællingen 1787.

Ane nr. 36, Jens Christensen Damsgaard er fra Nørre Damsgård i Ferring (1727-1788). Damsgård var tidligere en hovedgård, men 1713 frasagde ejeren, baron O. H. Juul, sig al frihed for den adelige sædegård. Det var af menneskelige grunde, at det skete. Baronens anfører som sit motiv, at »forpagteren ved svært hoveri forarmede bønderne både i Ferring og Trans sogne« (H. Å. 1958 s. 149). Vi kunne nu have lyst til at spørge: »Hvem er denne umenneskelige forpagter, der påkalder sig ejerens vrede ved sin hårdhed og pengegridskhed? Det må kunne oplyses, men vi ved foreløbig kun, at Jens Damsgaards fader (ane nr. 72) er Christen Damsgaard, og at moderen (ane nr. 73) muligvis er Margrethe Lauridsdatter (f. 1687, begr. 26.1.1770). Børnene Simon, Maren og Jens er fødte henh. 1721, 1723 og 1727. Skulle det have været bondeplageren eller hans søn, som nu blev degraderet og selv blev fæstebonde? 1714 blev gården delt i Nørre og Sdr. Damsgård, der blev drevet under baroniet Rysensten. Begge gårde har 9 tdr. hartk. og vurderes hver til 1900 rdl. i 1802 (Rysenstens godsarkiv G 412-5).

Om Ferring sogn hedder det i præstens indberetning 26.12.1699 (afgivet fra Ferring præstegård, findes i ekstraregnskaberne R. A.): »Ferring Sogn er en af de mindste og er ringe og aarligen forringes og forværres, fordi den ligger så nær ved Hafvet, men nu vil den endda mere forringes formedelst den store Misvækst, som

var i Sommer og den svære Dyrtid, som endnu er. Her i Sognet er en liden Hofretgaard (herregård) ved navn Dambsgaard, som nu tilhører Christen Rysensten. Er derunder dirigeret og completeret, så den haver ofver sit hartkorn. Her i Sognet er ingen Rytterbønder, ingen selvejere, ingen Haandværksfolk eller Inderster.« Derefter nævnes en række gårde, som kaldes »Dambsgaards tienere«.

Jens Damsgaards ældre broder, der har barndomshjemmet, er Simon Christensen, Nørre Damsgård (f. 1721, begr. 27.12.1771). Han er gift med Helvig Povelsdatter Herping fra Ø. Herping i Trans. Hun giftede sig igen 16.10.1772 med Christen Pedersen Lykke fra Bøvling. Vi har en interessant beskrivelse af Nr. Damsgård fra skiftet 18.6.1772 efter Simon Damsgaard. Dermed har vi sands. et billede af Jens Christensen Damsgaards barndomshjem.

På 5 foliosider beskrives alt, hvad der findes på gården ude og inde, rum for rum (Rysenstens skifteprotokol 1770–1772, fol. 42b).

Jens Christensen Damsgaards illegitime barn med Karen Bach blev døbt 30.10.1763 med navnet Kirsten og begravet 11.12 samme år, 40 dage gammel. Moderen, Karen Nielsdatter Bach blev trolovet 11.6.1764 med Anders Josephsen Hav af Harbøre og copuleret 31.10 samme år i Ferring kirke.

Iflg. regnskab af 1.5.1802 over gårde, der sælges fra Rysensten gods er de to Gaaskjærgårde takseret hver til 6 tdr., 0 skpr., 2 fdk. og 1½ alb. De vurderes til 1150 rigsdaler.

Side 15 nævnes, at ane nr. 298, Christen Eskildsen og Mette ingen sønner havde. Dette er ikke rigtigt. I præstens indberetning til kopskat 29.12.1699 (ekstraskatte-regnskaber 1699–1700)hedder det direkte: »Gaaskier: Manden Christen Eschildsen, Hans Hustrue, 1 Søn som bruges til afling.« Han har vel været 16–18 år på dette tidspunkt. Men det er ikke så lidt af en gåde, hvad der er blevet af ham. Intetsteds finder vi ham omtalt sidenhen. 22 år senere er det søsteren Johanna, der ved sit giftermål med Christen Jensen overtager gården. Men fra 1701–1721 har vi den store nordiske krig. Måske har han været med i den? Vi ved en hel del om forberedelserne til krigen. Iflg. forordningen af 22.2.1701 om landmilitsen skal hele Rysensten og Lundenæs amt stille ca. 1000 mand, delt i kompagnier på 150 mand. De opøves på 41 øvelsespladser rundt om i amtet. De unge karle bor hjemme og er kun iført uniform på øvelsesdagen, som er søndag. Tjenestetiden er 6 år. Samlingspladsen er ved kirkerne. Der er opstillet geværskabe til våben og ammunition både i våbenhuset og i kirkehuset. I Møborg kirke er der skab til 20 soldater og 3 reserver, og i Vandborg kirke til 33 soldater, 4 dragoner og 4 reserver. Fra Engbjerg, Fjaltring, Møborg, Ulfborg, Vandborg og Husby har man fælles samlingsplads ved Møborg kirke. Det uhyggelige torturretskab, »træhesten«, står frit fremme ved øvelsespladsen. Den har kun to ben, er af egetræ med hals, hoved og ører, og den hæver sig 3½ alen over jorden. I højre side af forbenet er der 3 pløkker som trin til brug for rytteren, når han skal bestige sin ganger. Et lige så

frygtet torturinstrument er »pælen«, hvor man hænger i håndjernene og står med bare fødder på spidse træpigge. Pælen kan man ikke selv bestige. Man skal løftes op. Endelig er der på pladsen en skydeskive, som vel er det eneste, der minder om noget sportsligt. Men når den unge karl har fået håret klippet, har lært de første tyske kommandoord og træder frem i den flotte uniform, føler han alligevel sin selvagtelse gevaldigt styrket.

Ridefogden skulle føre lister over karlene, men de findes næppe mere. Og selv om vi ret sikkert kan gå ud fra, at den unge mand er opkaldt efter farfaderen og heder Eschild Christensen, kan vi kun gætte på, hvad der er blevet af ham. Har han taget del i ekscercitsen i »det riberhusiske regiment« under oberst Ingenhusens og kaptajn H. I. Todes kommando? Er han derpå sendt ud i det langvarige felttog og blevet efterladt et steds derude? Eller er han flygtet over grænsen fra krigstjeneste og hoveri?

Den Jonas Bendtsen, der er omtalt (her s. 7) i biskop Brorsons visitatsindberetning, var provst i Møborg. Han nævnes som en kundskabsrig og veltalende mand og en nidkær sjælesørger (H. Å. 1911 s. 161). Han kontrollerede således, hvem der på helligdagen gjorde markarbejde eller færdedes unødvendigt fra Ringkøbing til Lemvig på landevejen, der gik forbi i nærheden af præstegården (»og som han boede paa Alfarvej, tillod han de Rejsende ingen Durchmarch om Helligdage«).

Efterfølgeren, nordmanden Johs. v. Cappelen var statskirkemand, men ikke uforstående for Pietismen. Ved den tid, da han tiltrådte embedet (1734/35) kom en teologisk student, Jesper Støvring, til Møborg skole på besøg hos broderen, lærer Jørgen Støvring. Jesper fik en del indflydelse i Møborg og Nees sogne ved sine sværmeriske angreb på statskirkeligheden, og det endte med, at hans tilhængere måtte møde for provsteretten i Hjerm 21. november 1736. En af dem, gårdmanden Simon på Store Bjerregård, var præstens »medhjælper«, dvs. han skulle bistå ved kirketugten (efter kgl. forordn. af 1629), men præsten nægtede at tage ham til alters og indankede sagen for biskoppen. Og både Simon Bjerregaard og Bertel Madsen fik bøder på 10 lod sølv (el. 20 rdl.). Jesper Støvring indankede sin sag under Københavns Universitet, men forlod sognet i foråret 1737. Mærkeligt nok nævner Brorson ikke denne strid ved visitatsen. Den har dog vel været grunden til, at han netop ønskede at begynde her. Biskoppen mærkede sig derimod to unge junkere fra Bækmark, som plejede at holde gudelige forsamlinger for tjenestefolkene, proprietarius Lindes 16-årige søn, Christen, og hans kun 11-årige slægtning, Christian Leth fra Nr. Vosborg, som begge dette år var blevet konfirmeret i Flynder kirke. Da Linde ejede både Nr. Holmgård i Møborg og Ulvsund i Nees, kunne de være berettigede til at møde frem ved overhøringen i Møborg. Da Herrnhutismen senere i 1740-erne dukkede op i Hardsyssel, kritiserede den Pietismens folk som »tørre lovdyrkere«, og det blev vistnok Herrnhutismen, som i de følgende år blev bærer af det bevidst kristelige liv i Vestjylland (F. Elle Jensen i H. Å. 1947 s. 119–134).

I året 1671 fik Henrik Rüse til Rysensten patronatsret til 17 kirker i Bøvling amt, bl.a. Flynder, Lomborg, Ferring og Vandborg. Samtidig fik han vragretten til hele

forstranden under Bøvling og Harboøre birk. Men kystboerne har alle dage hævdet, at hvad de kunne tage i brændingen, før det berørte stranden, var taget fra havet og ikke fra stranden. Det tilhørte den mand, som først trak det ind med sin »hæg«. Endnu i 1860-erne gik gamle Jefta i Gaaskjær mangel en uvejrsnat og samlede vraggods ved havet.

Drengene fra Øster Gaaskjær drillede ham ved at banke på hans vindue om nat og råbe: »Jefta, Jefta, der er straa'n (stranding) i æ hav!« Jefta havde købt sig aftægt på gården for sine spareskillinger. Han boede i et kammer i østerhuset med vindue ud til smøgen mellem de to gårde.

(Rysensten birks justitsprotokol nr. 1 1746–1756 (B 77 C-1), side 469): »Fredag den 19. Septbr. Aar 1755. Birkedommeren Laurs Rømer, Skriveren Morten Gram, otte Mænd Kield Nørregaard, Jens Nørregaard af Faberg Sogn, Niels Raunsbek af Lomborg Sogn, Christen Mortensen, Tor Jensen af Rom Sogn, Laurs Hede af Ramme Sogn, Simon Christensen fra Damsgaard i Ferring Sogn mødte frem for Retten og fremstillede hans Broder Laurs Christensen i Fladhede, hans Svoger Simon Povlsen fra Enevoldsgaard i Fjaltring og Clemén Jensen fra Flansmose i Dybe Sogn, der samtlige og hver for sig her inden Retten gav fornefnte deres Broder og Svoger Simon Christensen i Damsgaard fuldkommen Qvittering og Avkald for ald hvis Arv dem i Damsgaard er tilfalden og ydermere tilstaaer de ham og hans Arvinger for sig og deres, at de ligeledes for ud er fornøiet for tilkomme udi Mødrene Arv og har forpligtet sig til den tiid uden videre Arv at søge at give samme ligesom nu for den fædrene faldne Arv, som da ligesom for den Moderne, hvor efter Simon Christensen Damsgaard Var eenige Vidne og Beskrevet Begierende.«

Hertil bemærkes: Simon Christensens fader, Christen Nørre Damsgaard, må være død i første halvdel af 1755. Søsteren Maren, f. 1723 er gift m. Simon Povlsen Herping af Enevoldsgaarden i Fjaltring. Broderen Laurits Fladhede af Ramme er sands. født 1725 og opkaldt efter morfaderen, helt efter gammel navneskik. Svogeren Clemén Jensen Flansmose af Dybe er gift med søsteren Anna, som er fadder i Øster Gaaskjær 18.8.1872. Vi har dermed fået fastslået navnene på 4 børn fra Nørre Damsgaard, deres omtrentlige fødselsår og deres bosted. Men det er en gåde, hvorfor den yngre broder, Jens Christensen Damsgaard, som vi er særlig interesseret i, ikke nævnes ved skiftet. Er han født uden for ægteskabet? Var der skiftet ved en anden lejlighed, hvorfor anføres det så ikke her? Er han ikke søn af Christen Damsgaard og Margrethe Lauridsdatter, hvorfor kalder han så en datter Margrethe og en søn Christen? Broderen Simon dør 1771, søsteren Maren 1767, og den Christen Damsgaard, som er fadder i Øster Gaaskjær 20.3.1780, er gift med Simons enke. Hans navn er Christen Pedersen Lykke fra Bøvling. Simons datter er fadder 9.1.1778, men anføres i kirkebogen som datter af stedfaderen. Findes der nogen anden Christen Damsgaard i Ferring i tiden 1690–1755 end ovennævnte? Jens Damsgaards fødselsår passer ind i rækken af de fire øvrige: 1721, 23, 25, 27 (Jens) og 29 (Anna). Altsammen gode indicier, der dog synes at måtte briste p.gr.a. justitsprotokollens tavshed.

I mange år boede An' Gaaskjærs søster, Mette Marie, i Gaaskjær. Der blev indrettet et kammer til hende i det vestre fløjhus med et vindue ud til smøgen mellem gårdene. Men lige overfor havde Jefta i Vester Gaaskjær sit kammer, og de to gamle kunne ikke forliges. En gang satte Jefta et plankeværk op ud for hendes vindue og så tæt på, som det var muligt. Da far fik gården, indrettede han et kammer til hende bag ved bryggerstet. I 90-erne passede hun os børn. Var noget gået os imod, tyede vi ned i hendes kammer for at blive trøstet. Der var lunt og rart. Hun havde brystsukker eller stegte æbler at byde på. Efter gårdens salg flyttede hun til Marie Stokholm i Frederiksgade i Lemvig, hvor hun døde.

Endnu synes jeg at kunne høre hendes motto, sunget på egen melodi, mens hun trådte vuggen eller tog os på skødet: »Du er ret mi raar, bette dreng, du er ret mi baaern!«

Og så var det netop hende, som jeg drillede ved at beslaglægge vort lokum så længe, at jeg omsider fandt hende siddende bag havediget.

Den omtalte Jefta blev meget gammel. Han gik også gammeldags klædt i knæbukser og lædertrøje. Han kunne huske, at Kirkensgård i Vandborg blev solgt for 80 dalere. Selv tjente han i Vandborg præstegård, da bankerotten kom i 1813. Han var fæstet for et år for 5 rdl. i løn, men han fik sin løn udbetalt i sedler. Og hele lønnen var ikke mere værd, end at han kunne købe et pund uld for den.

Trine og Anne i Vestergaaskjær var An' Gaaskjærs næstsøskendebørn, ligeså Birthe gift med Jens Damsgaard og Edel gift med Mads Lund i Ferring. Jens Damsgaard var en hovedrig mand, der sad i en stor gård. Han samlede kæruld og blandede i sin egen. Han havde et særlig stort pibehoved. Når han var på besøg, stoppede han piben så fast, at han ikke kunne ryge den. Så sagde han – efter nogle forgæves forsøg på at tænde den: »Der er noget forstoppelse i den. A må hellere tage en skrå!«

Sandflugten har for mange egne her i Vestjylland været en alvorlig fare. Den begyndte dog først i 1500-tallet. Kongerne søgte at værne landet, idet de forbød at fjerne marehalm og hjelme fra klitterne. Omkring år 300 e.Kr. fandtes der skov helt ud til vestkysten. Det var egeskov, hvori bøgen var i færd med at indvandre. Ferring og Vandborg sogne var dog nogenlunde beskyttede af den høje skrænt ved Bovbjerg og af Ferring Fjord. Men her tog havet hvert år et stykke af landet.

Pastor Gregers Knudsen Lund i Ferring måtte således i 1761 søge skattnedsættelse p.g.a. »bortgaaet Jord«. Han havde købt gården med det poetiske navn »Midsommerbjerg«, men det blev småt med poesien, og på herredstinget fører han 4 agtværdige mænd (bl.a. Simon fra Nørre Damsgård) som vidne på, at halvdelen af gårdens jord er faldet i havet. Denne klage kendes berettiget, og hartkornet nedsættes til det halve. Det samme opnåede 3 andre gårde i januar 1762.

Trods fattigdommen var det en åndeligt og kristeligt vågen befolkning. Biskop H. A. Brorson, som visiterede i Ferring 1743 og 1757, taler om »denne meget liden Meenighed og fattige Degnetjeneste«, men siger også, at »Meenigheden er meget bevægelig, lærevillig og ustraffelig«.

I de »Jessenske Relationer« fra 1743 (Kommercekollegiets arkiv) mærker vi noget af gysset for naturens vælde, når det kort hedder: »Ferring Kirke har Taarn, der tilligemed Præstegaarden ligger ganske nær ved *det store Vesterhav*«.

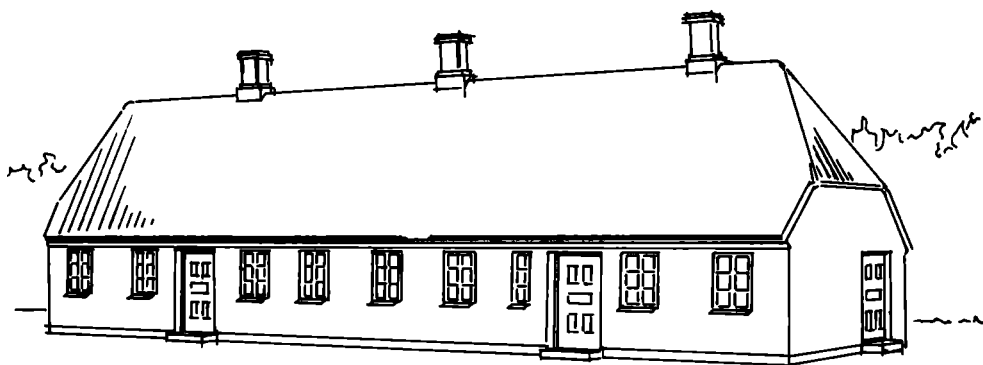
Man siger, at bønder beklager sig selv til enhver tid, hvad enten der er grund til det eller ikke. Det har vore fædre vel også gjort. Jeg har dog ikke mødt noget bestemt vidnesbyrd derom. Men når akademikeren fik trange kår, forstod han at klage. Da fiskeren Anders Mark fra Trans i 1813 nægtede at give pastor P. C. A. Nørager af Vandborg-Ferring samme fisketiende som de andre, der fiskede fra Ferring strand, nemlig 3 snese hvillinger og en torsk årlig, klagede præsten til amtmand Rosenørn: »Jeg har en talrig familie at forsørge, sukker med min ulykkelige familie under den højeste grad af armod, nød og elendighed, jeg har derfor ikke evne til at lade gå noget hen af det, som jeg har at leve af, at jeg ikke skal sulte ihjel« (H. Å. 1923 s. 146). Resultatet blev da også, at Anders Mark (4.4.1813) måtte gå ind på at yde det samme som de andre. Men tiderne var dårlige, og efterfølgeren i embedet (fra 1822–34) pantsatte både sit sølvtøj og sin stadsvogn i Øster Gaaskjær. Præsten havde ikke fået tilstrækkeligt brændsel hjem en vinter, og så brugte man alt, hvad der kunne brænde af præstegårdens østerhus, hvor der var vognhus og tørvehus. Og da provstesyndet kom om foråret, var der kun den store hjørnestein tilbage. Den ligger der endnu (1932).

Slægtsgårde og slægtsforskning.

Herom skriver forf. Chr. Damm (1944): Hele den danske befolkning nedstammer fra bønder. Den danske kultur er en bondekultur – vi har ingen anden. Alle gårde var selvejergårde. Deres ejere var frie mænd. Men krige, kvægst, kriser og vel også slægtsfejder bragte de svagere i afhængighed af de stærkere, og således blev langt den største del af danske bønder fæstebønder. Men også under fæstevæsenet var bonden det rodfaste element i landet. Det, at de samme marker går i arv fra far til søn, at slægt efter slægt har gået i de samme plovfurer, gør slægten til ét med fødegården. Med hjemstavnskærligheden gror kærligheden til landet.

Danske konger forstod betydningen af, at slægt og gård hørte sammen. En gård-ejer kunne ikke sælge sin gård til adelige eller gejstlige, og ville han sælge til fremmede bønder, måtte han først på tinge have tilbudt den til sine nærmeste frænder. Det er ældgamle retsregler svarende til den norske odelsret. Endnu Chr. V bestemmer, at en gård ikke må sælges ud af slægten, før den tre gange har været tilbudt slægtens medlemmer.

Om slægtsstudiets betydning siger Chr. Damm: Vi kan derved »følge den vej, slægten drog, knytte fortiden sammen med nutiden og derigennem vinde styrke og tro til at vandre den ukendte vej mod fremtiden«. Og Claus Eskildsen skriver i »Dansk Grænselære«: »Jeg er kun et led i slægtens lange kæde; min opgave er at være et sundt led, lig de foregående, og så særkt, at de følgende kan bæres af dette«.

Stuehuset i Øster Gaaskjær ca. 1850–1900.

Efterslægtstavle for Matz Lang:

Matz Lang (ca. 1540–ca. 1600), fæster af Øster Gaaskjær

Christen Madsen (ca. 1570–ca. 1640) g. m. Mette Jensdatter (ca. 1580–ca. 1645)

a) Peder Christensen (ca. 1616–ca. 1674) b) Eschild Christensen (f. aug. 1624, begr. 12.11.1713)

Christen Eschildsen (ca. 1650, begr. 16.11.1732) g. m. Mette

a) en søn (Eschild?) f. ca. 1682 (»brugis til afling» 29.12.1699)	b) Johanna (f. 1696, begr. 15.12.1760, g. m. Christen Jensen, ane nr. 148)	c) Karen (f. ca. 1698, g. 10.7.1723 m. Olluf Jensen af Fabjerg)	d) Mette (f. ca. 1700, begr. 29.3.1781, g. 11.4.1735 m. Peder Jensen Skræddergaard)
--	---	---	--

Anetavle:

(8) Christen Erichsen Krarup (1816–98)		(9) Anne Jensdatter Gaaskjær (1819–93), Vandborg	
(16) Erik Sørensen Krarup (1787–1840), Møborg	(17) Sidsel Christensdatter Leed (1784–1831)	(18) Jens Christian Jensen Gaaskjær (1775–1845)	(19) Maren Madsdatter Reuschou (1779–1863)
(32) Søren Erichsen Krarup (1757–1806), Møborg	(33) Mette Moursdatter Smørpøtt (1750–1831), Møborg	(34) Christen Knudsen Leed (1761–), Gjørding	(35) Maren Christensdatter Slyck (1750–), Gjørding
(36) Jens Christensen Damsgaard (1727–1788), Ferring	(37) Anne Jensdatter Gaaskjær (1745–1819), Vandborg	(38) Mads Madsen Reuschou (1738–1784), Houe	(39) Mette Hansdatter, Houe

Til beregning af anenumrene:

I (generation)	II	III	IV	V	VI	VII
Sønnesønnebarn (f.eks. Jens Kr. Krarup)	2	4	8	16	32	64
Dattersønnebarn (f.eks. Ida Stokholm)	2	5	10	20	40	80
Sønnedatterbarn (f.eks. Inga Søndergaard)	3	6	12	24	48	96
Datterdatterbarn (f.eks. Erik Schultz)	3	7	14	28	56	112

Rettelser til Kræ Kraarup og An G.

Side 7 l. 27 f.o.: Damgaard læs Damsgaard; l. 32 f.o.: 1845 læs 31.1.1846; l. 7 f.n.: 1844 læs 1845; l. 6 f.n.: 1862 læs 1863. – Side 21 l. 6 f.o.: ca. 1789 læs 1784. – Side 23 l. 23 f.o.: 1788 læs 1786. – Side 24 l. 9 f.o.: 1883 læs 1880; l. 16 f.o.: 1883 læs 1880. – Se også rettelserne side 44: Breinholdt læs N. B. Breinholt.

Rettelser til To gårde:

Side 1 l. 17 og 20: probant læs proband. – Side 7 l. 1 f.n.: 4 læs 3. – Side 8 l. 4 og 5 f.o.: udgår; l. 6 f.o.: d) læs c). – Side 16 l. 4: 1622 læs 1624.

Efterslægtstavle for Christen Erichsen Krarup, f. 4.6.1816 i Øster Krarup i Møborg, d. 6.5.1898 i Vandborg, gift med Anne Jensdatter Gaaskjær, f. 13.1.1819 i Øster Gaaskjær i Vandborg, d. 9.8.1893 i Vandborg. 8 børn (I–VIII):

(Efterslægtstavlen fortsætter med det indrykningssystem, som blev benyttet i »Bidrag til eft. f. Erich Nielsen Krarup« fra 1935. Det rækker over 7 generationer i en alfarække og kan gentages i en betarække osv. Desuden viser vi afstamningen fra Christen Erichsen Krarup og A. J. G. ved tallene i parentes, idet cifrenes antal er generationen, og talværdien er pladsen i søskenderækken.)

l) Jensine Marie Krarup, f. 16.10.1846 i Ø. Gaaskjær (1), d. 16.7.1931 Frihavns sogn, Kbh., g. m. gdm. og sognefoged Jens Stokholm, f. 11.4.1825 i Nissumboel i Nr. Nissum, d. 2.12.1888 i Ø. Kvistgård i Vandborg. Jens Stokholms broder hed Anders Futtrup (fader til Jens Byskov, seminarieforst. i Gjedved og undervisningsminister). En anden broder er den vestjydske afholdsagitor Ole Nygaard, der omtales i Marie Bregendahls bog »Holger Hauge« (Jens Byskov: »Oplevelser og betragtninger« 1948). Jens Stokholm var tidligere ejer af Agergård i Fabjerg og Guldbjerg i Vandborg, veteran fra 3-årskrigen, drev studeeksport. 2 børn (a–b):

a) Jens Stokholm, f. 28.10.1884 i Vandborg (11), d. 15.1.1946, postmester i Horsens, g. m. Ellen Sophie Larsen, f. 19.6.1890 i Mariager, d. 17.9.1959 (d. af herredsfoged Jens Lauritz Larsen og Anna Jensen, Nakskov). 1 barn:

AA) Ida Stokholm, f. 20.5.1919 i Nykøbing F. (111), g. m. Åge Carl Randsløv, f. 17.2.1911 i Århus, overlæge Prins Christians Allé 2, Fruens Bøge (s. af læge Emil Rasmus Christian Madsen og Johanne Marie Randsløv, Århus). 3 børn (aa–cc):

aa) Lotte Randsløv, f. 20.1.1941 i Herning (1111), g. m. læge, vid. ass. ved Odense universitet, Niels Juels Allé 57, Fruens Bøge, Poul Alstrup Nielsen, f. 4.8.1936 i Pjedsted (s. af smedemester Jens Knud Alstrup Nielsen og Ane Marie Haarbo). 3 børn (nr. 1–3):

nr. 1) Thomas Alstrup Nielsen, f. 4.9.1964 i Hjørring (11111).

nr. 2) Lone Alstrup Nielsen, f. 28.7.1966 i Narssaq, Grl. (11112).

nr. 3) Mette Alstrup Nielsen, f. 14.10.1967 i Odense (11113).

bb) Peter Randsløv, f. 19.2.1942 i Herning (1112), civilingeniør, g. m. Ellen Mørck-Larsen, f. 27.10.1942 i Odense, cand. mag. scient., Lathyrusvej 23, Lille Værløse (d. af stenografilerer Bror Mørck-Larsen og Anna Marie Johansen, Kastanievej 47, Odense). 0 børn.

cc) Birgit Randsløv, f. 20.2.1947 i Århus (1113), ergoterapeut.

b) Karen Stokholm, f. 2.3.1886 i Vandborg (12), Danas Pl. 24, Kbh. V., g. m. Aage Schultz, f. 24.12.1880 i Skibsby pr. Hjørring, d. 21.5.1942, cand. theol., kommunelærer, Willemoesgade 42, Københ. Ø. (s. af lærer Peter Christiansen Schultz og Johanne Marie Helms). 3 børn (AA–CC):

AA) Erik Schultz, f. 12.3.1913 i Frihavns sogn, Kbh. Ø (121), cand. jur., civilforsvarsdirektør siden 1962, Blidahpark 10, Hellerup, g. m. Inger Margre-

the Nielsen, f. 3.11.1915 i Sct. Pauls sogn, Kbh. (d. af trælasthandler Lars Rudolf Nielsen og Gudrun Theodora Olivia Møller, Hellerup). 4 børn (aa-dd):

aa) Birthe Schultz, f. 16.12.1938 i Maglegaards sogn (1211), tandlæge, Bli-dahpark 10, Hellerup, g. m. tandlæge, amanuensis, Harry Jessen, f. 3.9.1934 i Vor Frue sogn, Haderslev (s. af direktør Thomas Pedersen Jessen og Johanne Alminde, Haderslev). 3 børn (nr. 1-3):

nr. 1) Karen Jessen, f. 30.5.1962 i Maglegaards sogn (12111).

nr. 2) Lone Jessen, f. 16.11.1963 i Maglegaards sogn (12112).

nr. 3) Thomas Jessen, f. 17.1.1966 i Maglegårds sogn (12113).

bb) Henning Schultz, f. 10.3.1941 i Maglegaards sogn (1212), cand. scient., Finsensvej 10 B, Kbh. F., g. m. *Grethe* Lydia Rasmussen, f. 24.3.1941 i Sct. Matthæus sogn, Kbh (d. af Christian Rasmussen og Rigmor Vibeke Jensen, Kbh.). 1 barn (nr. 1):

nr. 1) Christine Schultz, f. 9.1.1968 i Maglegaards sogn (12121).

cc) Michael Schultz, f. 2.5. 1946 i Maglegaards sogn (1213), stud. polit.

dd) Annette Schultz, f. 9.2.1949 i Bethlehems sogn, Kbh. (1214), stud. mag., g. m. civilingeniør Hans Lunde Rasmussen, Herlev.

BB) *Inger Marie* Schultz, f. 8.6.1916 i Frihavns sogn, Kbh. (122), tandlæge, g. m. Jørgen Erik Ulrik Fanø, f. 4.2.1916, bankdirektør, Haslev, (s. af bankfuldmægtig Mathias Fanø og Ingeborg Pedersen). 3 børn (aa-cc):

aa) Karen Fanø, f. 12.5.1944 i Haslev (1221), stud. mag.

bb) Niels Fanø, f. 28.4.1947 i Haslev (1222), stud. med.

cc) Mette Fanø, f. 9.6.1957 i Haslev (1223), skoleelev.

CC) Jens *Jørgen* Schultz, f. 4.3.1918 i Frihavns sogn, Kbh. (123), præst ved Vartov valgmenighed, g. m. Kirsten Ipsen Bondo, f. 22.7.1920 på Rigshospitalet, lektor, cand. mag. (d. af kredslæge, dr. med. Carl Erik Bondo og Ellen Margrethe Ipsen, Lyngby). 4 børn (aa-dd):

aa) Henrik Bondo Schultz, f. 4.3.1945 i Maglegaards sogn (1231), stud. med., Jernbanevej 9, Lyngby, g. m. Kajsen Birgitta Olsson, f. 24.4. 1944 i Sverige, skilt 1967. 1 barn (nr. 1):

nr. 1) Joachim Bondo Schultz, f. 27.10.1964 på Diakonissestiftelsen (12311).

bb) Peter Bondo Schultz, f. 10.1.1948 i Maglegaards sogn (1232), keramiker.

cc) Jakob Bondo Schultz, f. 11.7.1951 i Maglegaards sogn (1233).

dd) Simon Bondo Schultz, f. 27.12.1960 i Godthåbs sogn, Frbg. (1234).

II) Erik Christensen Krarup, f. 30.6.1848 i Ø. Gaaskjær, Vandborg (2), d. 4.3.1920 i Tinghus, Vandb., gdm. af Mosegård og Ø. Kvistgård, Vandb., sognefoged 1888-1920, g. m. Mette *Marie* Enevoldsen, f. 13.10.1852 i Haderslev, d. 15.2.1918 i Tinghus. 3 børn (a-c):

a) Jens *Peter* Enevold Krarup, f. 1.10.1888 i Vandb. (21), d. 6.3. 1923 i Tim, ugift, lam i hofterne fra 14 års alderen.

b) Anna Krarup, f. 28.9.1890 i Vandb. (22), d. 1961 i Kbh., g. m. Anders Søn-

dergaard, f. 31.3.1888 i Sædding, d. 1949 i Tim, ejer af Tim gl. kro, bestyrer på Tim fattiggård fra 1931 (s. af Christen Søndergaard og Mette). 1 barn (AA):

AA) Inga Søndergaard, f. 27.8.1923 i Tim (221), g. m. maskinstrikker Mogens Larsen, Gladsaxevej 194, Søborg.

c) Kirstine Krarup, f. 1892, død som barn (23).

III) Sidsel Christensdatter Krarup, f. 1852, død ca. 1872 (3).

IV) Jens *Christian* Christensen Krarup, f. 11.12.1854 i Ø. Gaaskjær, Vandborg (4), gdm. af Ø. Gaaskjær 1880–1900, Kjeldsmark i Gimsing 1900–1908, Højgård sst. 1908–1917, ejer Kjeldsmark teglværk 1900–04, sognefoged 1908–31, d. 11.5.1941 Søndergade 18, Struer, g. m. Jensine Kjeldsen Mullitsgaard, f. 11.1.1871 i Lomborg, d. 8.4.1943 i Struer (d. af gdm. Kjeld Bjerg Jensen Mullitsgaard og Mette *Katrine* Kristensen Bjerg, Lomborg). 4 børn (a–d):

a) Cathrine Krarup, f. 3.1.1892 i Ø. Gaaskjær, Vandb. (41), Sletterhagevej 43, Risskov, g. m. Anders Peter Olesen, f. 24.8.1893 i Farsø, d. 21.10.1964 i Århus, lærer i Yllebjerg og Sdr. Harritslev (s. af smedemester *Ole* Christian Olesen og Ane Kirstine Jensen, Farsø). 3 børn (AA–CC):

AA) Gudrun Krarup Olesen, f. 10.12.1920 i Hodsager (411), sygeplejerske, g. m. Johannes Walther Rosenkrands, f. 21.3.1922 i Kolding, civilingeniør hos General Motors, Detroit, U.S.A (s. af skræddermst. Jørgen Christiansen Rosenkrands og Christine Walther, Løsning). 3 børn (aa–cc):

aa) Peter Krarup Rosenkrands, f. 5.3. 1945 i Kbh. (4111), civilingeniør, officer in U.S.Army, g. m. Margaret Ruth Heller, f. 15.5.1949 i Detroit (d. af fabrikant James Arnot Heller, Latrup Village, Mich., U.S.A., og Betty Gatzke.)

bb) Anne Sophie Rosenkrands, f. 3.5.1946 i Kbh. (4112).

cc) Birgitte Rosenkrands, f. 17.9.1950 i Kolding (4113).

BB) Ellen Krarup Olesen, f. 25.12.1922 i Hodsager (412), g. m. Otto Møller, f. 19.10.1922 i Vorup, oberstløjtnant, Lundgård, Sundstrup, (s. af repræsentant Theodor Sophus Valentinus Møller og Karen Stoustrup, Viborg). 2 børn (aa–bb):

aa) Niels Krarup, f. 25.1.1947 på Rigshospitalet (4121), stud. merc. g. m. fysioterapeut Kirsten Bomholt, f. 13.9.1944 i Steensballe (d. af gdm. Niels Børge Bomholt og Karen Bonde, Dalgård, Nebel).

bb) Susanne Krarup Møller, f. 30.9.1952 på Rigshospitalet (4122).

CC) Christian Krarup, f. 24.5.1924 i Sdr. Harritslev (413), agronom, Gl. Holmegårdsvej, Hillerød, g. m. Agnes Borch, f. 13.1.1925 i Nørup (d. af gdm. August Borch og Christiane Rasmussen, Nørup). 3 børn (aa–cc):

aa) Kirsten Krarup, f. 12.10.1952 på Rigshospitalet (4131).

bb) Anders Krarup, f. 13.7.1956 i Køng (4132).

cc) Jens August Krarup, f. 9.1.1964 i Hillerød (4133).

b) Kristen Krarup, f. 3.10.1894 i Ø. G., Vandb. (42), pastor emer., Fuglesangs-

allé 84, Århus V., g. m. *Inger* Michaele Schiellerup, f. 13.1.1913 i Helligånds sogn Kbh. (d. af styrmnd. i DSB *Michael* Johan Frederik Schiellerup (død 11.2. 1913) og *Elly* Margrethe Holnæs, gift 2' m. provst Jacob Viggo Nielsen, Rønne). 4 børn (AA-DD):

AA) Jens Kristian Schiellerup Krarup, f. 1.2.1935 i Tveje-Merløse sogn, Holbæk (421), cand. mag., højskoleforstander i Haslev, g. m. Gudrun *Krista* Eriksen Nielsen, f. 17.10.1935 i Haverslev, sygeplejerske (d. af gdm. Erik Eriksen Nielsen og Magda Nørgaard, Haverslev). 3 børn (aa-cc):

aa) Irene Krarup, f. 13.2.1966 i Haslev (4211).

bb) Agnethe Krarup, f. 11.3.1968 i Haslev (4212).

cc) Torben Erik Krarup, f. 10.2.1969 i Haslev (4213).

BB) Bente Schiellerup Krarup, f. 16.1. 1936 i Tveje-Merløse sogn, Holbæk (422), småbørnslærerinde ved seminariets øvelsesskole, Vejle. Adr.: Armandsvej 27, Frcia.

CC) *Kjeld* Michael Krarup, f. 18.10.1938 i Tveje-Merløse s., Holbæk (423), højskolelærer i Hoptrup, g. m. *Bente* Kirstine Rasmussen, f. 2.6.1938 i Gunderslev, højskolelærerinde (d. af viceskoleinspektør Jens Karl Rasmussen og lærerinde Ingrid Marie Jenny Bendsen, Kalundborg). 1 barn (aa):

aa) Michael Krarup, f. 28.10.1964 i Fredericia (4231).

DD) Sten Krarup, f. 6.4.1944 i Tveje-Merløse s., Holbæk (424), stud. tech., Horsens, g. m. Karen Andersen, f. 22.4.1940 i Horsens, lærerinde (d. af overlærer Lauritz *Viktor* Albert Andersen og Elsa Henriette Kristensen, Horsens).

c) Vilhelm Krarup, f. 25.5.1896 i Ø. G., Vandb. (43), d. samme dag sst.

d) Albert Krarup, f. 19.12.1897 i Ø. G., Vandborg (44), d. 28.3.1957, boende Godsbanevej 6, Glostrup, mejerist, lagerforvalter på Eng.-dansk bisc.fabr., Kbh., g. m. *Alida* Ingeborg Hansine Frankine Ramsbo, f. 24.10.1908 i Fåborg (d. af skrædderm. Hans Chr. Ramsbo og Olivia Ingeborg Hansine Andersen, Fåborg).

2 børn (AA-BB):

AA) Ole Ramsbo Krarup, f. 2.12.1930, Godthåbs s., Frbg. (441), assurandør, Søborg Hovedg. 64, g. m. Anita Sowleth Pedersen, f. 8.2.1940 i Lyngby (d. af mejerist Wentzel Arlington Sowleth Pedersen og Emilie Andersen, Lyngby). Ingen børn

BB) Erik Krarup, f. 21.12.1939, Godthåbs s., Frbg. (442), montør, Gl. Køgevej 887, Brøndby Str., g. m. Bente Rasmussen, f. 11.4.1939

(d. af købm. Kaj Rasmussen og Gerda Christoffersen, Brøndby Str.). 2 børn (aa-bb):

aa) Per Krarup, f. 23.1.1963 (4421).

bb) Susanne Krarup, f. 2.8.1965 (4422).

V) Karen Christensen Krarup, f. 29.1.1857 i Ø. G., Vandborg (5), d. 29.4.1930 i Holstebro, g. m. Niels Andersen Jørgensen, f. 23.5.1833 i Varde, d. 3.1.1909 i Holstebro, lærer i Bøvling, pens. 1905 (s. af snedker Christian Peter Jørgensen og Mette Marie Hans Datter, Varde). 5 børn (a-e):

a) Christen Krarup Jørgensen, f. 22.7.1888 i Bøvling (51), d. 8.2.1947 i Holstebro, hande­lsgartner, Lægårdsvej sst., g. m. Anna Kristine Nielsen, f. 21.6.1896 i Sindal (d. af forpagter Niels Peter Nielsen og Anthine Nielsen, Sindal), Dæsvej 75, Holstebro. 5 børn (AA–EE):

AA) Knud Krarup Jørgensen, f. 8.3.1919 i Holstebro (511), dispo­nent i H.B., Fredensg. 3³, Kbh. N., g. m. Ellen Marie Jensen, f. 9.8.1919 (d. af for­mand Ole Jensen og Marie Olsen, Holstebro). 2 børn (aa–bb):

aa) Anna Marie Krarup Jørgensen, f. 3.6.1956, Sct. Johannes sogn, Kbh. (5111).

bb) Lars Krarup Jørgensen, f. 24.5.1960, Sct. Johannes sogn, Kbh. (5112).

BB) Hans Krarup Jørgensen, f. 17.1.1922 i Holstebro (512), stud. jur., d. 4.6.1943.

CC) Rigmor Krarup Jørgensen, f. 13.8.1923 i Holstebro (513), advokat, fuld­mægtig ved Odense universitet, Klareg. 18, g. m. Gunnar Neymark, f. 16.4.1924 i Tommerup, landsretssagf. (s. af autoforhandler Karsten Neymark og Anna Karoline Mortensen, Tommerup). 2 børn (aa–bb):

aa) Kirsten Neymark, f. 26.1.1953 (5131).

bb) Niels Neymark, f. 15.10.1954 (5132).

DD) Poul Krarup Jørgensen, f. 15.2.1930 i Holstebro (514), lærer, Jeppe Aakjærs Allé 20, Odense, g. m. Esther Støvring Nielsen, f. 22.1.1931 i Kbh., lærerinde (d. af teglværksejer Sigfred Støvring Nielsen og Rigmor Sørensen, Hurup, Thy). 2 børn (aa–bb):

aa) Peter Krarup Jørgensen, f. 3.1.1958 (5141).

bb) Steen Krarup Jørgensen, f. 20.12.1960 (5142).

EE) Inger Krarup Jørgensen, f. 1.5.1931 i Holstebro (515), g. m. Aage Cato Spang-Hanssen, f. 11.11.1930, landsretssagf., Vingårdsallé 15, Hellerup (s. af kontorchef Esbern Cato Spang-Hanssen og Karen Høeg, Ordrup). 5 børn (aa–ee):

aa) Simon Cato Spang-Hanssen, f. 13.4.1955 (5151).

bb) Birgitte Cato Spang-Hanssen, f. 3.5.1957 (5152).

cc) Kristian Cato Spang-Hanssen, f. 1.4.1960 (5153).

dd) Henrik Cato Spang-Hanssen, f. 27.7.1962 (5154).

ee) Martin Cato Spang-Hanssen, f. 16.2.1965 (5155).

b) Metha Marie Jørgensen, f. 5.10.1890 i Bøvling (52), d. 20.3.1919 i Kbh., tandlægestuderende.

c) Vilhelm Krarup Jørgensen, f. 20.8.1894 i Bøvling (53), d. aug. 1963, hande­lsgartner, repræsentant i Fredericia, fra 1944 husmand i Hedensted, hvorfra radio­udsendelsen »Fem tønder land« 2 gange blev udsendt, g. m. Kristine Hansen, f. 2.7.1895, Brødsgård, Harte (d. af gdm. Nis Peter Hansen og Mette Kathrine Jes­sen, Grønvang, Vamdrup). 0 børn.

d) Anna Jørgensen, f. 3.10.1897 i Bøvling (54), g. m. Henning Nyquist Arup, f. 9.2.1898 i Hamborg, d. 30.7.1963, landsretssagf., Chr.holms Parallelvej 6,

Klampenborg (s. af veterinærkonsulent Jens Simon *Johannes* Arup og Mathilde Bolette Nyquist). 3 børn (AA–CC):

AA) Hans Henning Arup, f. 4.5.1928, Frbg. (541), civilingeniør, Hvidegårds-parken 64, Lyngby, g. m. Bodil Fox Maule, f. 9.3.1930, Frbg., børnehavelæ-rerinde (d. af kaptajn Tage Fox Maule og Else Svitzer Lyngbye, Klampenbg). 4 børn (aa–dd):

aa)Lars Henning Arup, f. 6.5.1956 (5411).

bb) Mette Vibeke Arup, f. 26.6.1957 (5412).

cc) Kirsten Arup, f. 7.12.1959 (5413).

dd) Per Henning Arup, f. 30.3.1962 (5414).

BB) *Claus* Ulrik Arup, f. 31.3.1931 (542), advokat, Hvidegårdsparken 34, Lyngby, g. m. *Ida* Elisabeth Fox Maule, f. 27.2.1932, Frbg. (d. af kaptajn Tage Fox Maule og Else Svitzer Lyngbye, Klampenborg). 4 børn (aa–dd):

aa) Svend Henning Arup, f. 11.2.1956 i Kbh. (5421).

bb) Finn Henning Arup, f. 20.2.1958 i Kbh. (5422).

cc) Jan Henning Arup, f. 27.2.1960 i Kbh. (5423).

dd) Bo Henning Arup, f. 20.2.1965 i Kbh. (5424).

CC) Steen Ditlev Arup, f. 5.12.1936, (543) disponent, Søndergårdsvej 59–61, Værløse, g. m. Lisbeth Fjeldgaard Andersen, f. 31.7.1944 i Kbh. (d. af maskin-mester Poul Andersen og Erna Valborg Christensen, Kurlandsgade 22, Kbh.). 1 barn (aa):

aa) Anne Carina Arup, f. 22.8.1965 i Kbh. (5431).

e) Betty Krarup Jørgensen, f. 13.1.1901 i Bøvling (55), tandtekn., g. m. kunst-smedemst. Th. M Andersen, f. 27.8.1888 i Fredericia, d. 25.8.1959, Ny Soltoft, Mariager.

AA) Hanne Krarup Nissen, f. 26.11.1938 i Århus (551), lægesekretær, Bred-strupg. 20, Randers, g. m. grosserer Erik Nissen, Kbh. 1 barn (aa):

aa) Merete Nissen, f. 19.7.1961 i Kbh. (5511).

VI) *Christine Andrea* Krarup, f. 13.7.1859 i Ø. G., Vandborg (6), d. 21.2.1938 i Struer, g. m. Anders Jensen Nistrup, f. 14.12.1856 i Nistrupgård, Staby, gdm. sst. (s. af gdm. Jens Christian Andersen og Mette Kirstine Pedersen, Staby). 9 børn (a–i):

a) Astrid Krarup, f. 1.12.1880 i Staby s. (61), d. dec. 1960, exam. pharm., g. m. Christen Jensen Elsnab, f. 8.10.1874 i Ulsted, d. 23.3.1939 i Støvring, læge i Ålborg (s. af gdm. Jens Jensen Elsnab og Marie Madsen, Ulsted). 3 børn (AA–CC):

AA) Jens Krarup Elsnab, f. 28.5.1907 i Vejerslev, Mors (611), d. 1946, læge i Ålborg.

BB) Christen *Andreas* Krarup Elsnab, f. 7.12.1911 i Bindslev (612), d. 19.2.1966 i Skrivergården, Ejby Sj., redaktør.

CC) *Søren* Marius Krarup Elsnab, f. 30.1.1915 i Hjørring (613), tandlæge i Århus.

b) Olga Krarup Jensen, f. 29.10.1883 i Staby (62), d. 15.4.1966 i Tennessee, USA, g. m. Karl Otto August Johnsson, f. 20.10.1880 i Kbh., malerm. i Miami, Florida. 1 barn (AA):

AA) Karl Otto Johnsson, f. 1920 i Brooklyn, N. Y., atomingeniør i Tennessee, USA (621).

c) Harald Krarup, f. 15.4.1885 i Staby (63), d. 24.10.1965 i Tampa Fla, USA. 3 børn: Olga (631), Harry (632) og Robert (633).

d) Axel Krarup, f. 24.11.1887 i Staby (64), d. 27.12.1967 i Tampa Fla, USA, maskinmester, fraskilt. Ingen børn.

e) Vilhelma Krarup, f. 25.3.1890 i Staby (65), fotograf, Strandvejen, Struer, g. m. hovmester Bernhard Tranum. 2 børn, der døde som små.

f) Gunhild Krarup, f. 27.5.1892 i Staby (66), g. m. dekoratør *Harry* Carl Ernst Svendsen, f. 30.4.1884 i Kbh., d. i New York (s. af Harald Søren Svendsen og Augusta Dorothea Anna Thege, New York). 3 børn (AA–CC):

AA) Gunnar Ernst Svendsen, dekoratør i Miami (661).

BB) Irvin Thege Svendsen (662).

CC) Harald August Svendsen (663).

g) *Henry* Georg Krarup, f. 4.11.1894 i Staby (67), post- og færgebestyrer i Årø-sund, g. m. Inca Boisen, f. Stilling, f. 29.10.1882 (d. af cand. jur. Axel Stilling og Nanna Christiane Dagmar v. Holstein-Rathlou). 1 barn (AA):

AA) Otto Krarup, f. 1.9.1925 på Østedgård (671), oberstløjtnant i flyvevåbnet, flådestationen Grønnedal, Grønland, g. m. Birthe Ås, f. 29.10.1929 på Vang hovedgård (d. af godsejer Olaf Ås og Bodil Christensen, sst.). 2 børn (aa–bb):

aa) Henrik Krarup, f. 4.1.1955 i Kastrup (6711).

bb) Peter Krarup, f. 17.12.1959 i Kølvrå (6712).

h) Valborg Krarup, f. 11.5.1896 i Staby (68), g. m. Aksel Leth, f. 25.12.1894 i Ødum, overlærer i Gjern (s. af gdm. Ole Pedersen Leth og Maren Rasmussen, Ødum). Ang. slægten Leth se Årbog for Århus stift XXI (1928). 2 børn (AA–BB):

AA) Ejner Krarup Leth, f. 20.6.1925 i Elling (681), læge i Snøde, Langeland, g. m. laborant Esther Marie Rasmussen, f. 19.9.1929 i Svanninge (d. af gdm. Jens Rasmussen og Alfrida Millinge). 3 børn (aa–cc):

aa) Jens Krarup Leth, f. 15.6.1958 i Odense (6811).

bb) Niels Krarup Leth, f. 17.5.1960 i Brørup (6812).

cc) Ole Krarup Leth, f. 19.11.1967 i Snøde (6813).

BB) Ole Andreas Krarup Leth, f. 23.10.1932 i Gjern (682), lærer i Hørning, g. m. lærerinde Birthe Vorm, f. 5.3.1937 i Odense (d. af værkfører Ole Vorm og Anna Jørgine Pedersen, Horsens). 2 børn (aa–bb):

aa) Henrik Krarup Leth, f. 11.2.1960 i Hørning (6821).

bb) Mikael Krarup Leth, f. 31.12.1962 i Hørning (6822).

i) Kay Krarup, f. 31.1.1900 i Staby (69), flyverinstruktør i USA.

VII) *Jens Sahl* Christensen Krarup, f. 30.4.1862 i Ø. G., Vandb. (7), d. 27.5.1932

sst., gdm. af Råbjerg, g. m. Andrea Knudsen, f. 28.10.1867 i Fruerboel, Fabjerg (d. af gdm. Jens Christian Knudsen og Mette Kirstine Armose Nielsen, Fabjerg), d. i Tørring 1948, begr. i Vandb. 17.8.1948. 4 børn (a–d):

- a) Vilhelm *Hilbert* Krarup, f. 8.11.1902 i Vandb. (71), redaktør, Tørringhuse v. Lemvig, ugift.
- b) Esryd Krarup, f. 9.9.1904 i Vandb. (72), skrædderinde, Tagensvej 199, Kbh., g. m. smed Alfred Larsen, skilt 1951. Ingen børn.
- c) Asbjørn Krarup, f. 18.1.1908 i Vandb. (73), specialarb., Lange Müllersg. 19, Kbh., g. m. Ellen. 1 barn: AA) Bjørn Krarup (731).
- d) Arthur Krarup, f. 10.6.1910 i Vandb. (74), finmekaniker, Rosenvej 6, Gentofte, g. m. Gerda Fensted (d. 1963). 1 barn:
 - AA) Jens Sahl Krarup, f. 24.10.1944 (741), specialarb. på Atlas, g. m. Eva Olsen. 1 barn:
 - aa) Inger Krarup, f. 27.6.1967 (7411).

VIII) Vilhelm Buchhave Krarup, f. 6.2.1865 i Ø. G., Vandb. (8), d. 28.11.1889 i Gravlev, seminarist fra Ranum, hjælpelærer i Gravlev, ugift.

Barndomsår i Øster Gåskjær omkring 1860–70

Jeg er født i gården Øster Gåskjær i Vandborg sogn, Vandfuld herred, Ringkøbing amt den 11. december 1854. Mit fulde navn er Jens Christian Christensen Krarup, men jeg har altid skrevet mig: Kr. Krarup.

Min skudsmålsbog ligger foran mig. Den siger, at jeg blev hjemmedøbt 18. januar 1855 og fremstillet i Vandborg kirke 29. januar samme år, konfirmeret sammesteds 4. april 1869 med mg for kristendomskundskab og mg for opførsel, samt at jeg søndagen efter var til alters i Vandborg kirke.

Jeg er nr. 4 af 8 søskende.

Mit levnedsløb er uden store omskiftelser. Jeg gik hjemme på gården, til jeg skulle være soldat. Derefter tjente jeg et par år i Viborg og omegn. 1880 overtog jeg min fødegård, som jeg 20 år senere mageskiftede med teglværket og gården Kjeldsmark i Gimsing sogn ved Struer. I 1908 byggede jeg gården Højgård på en del af Kjeldsmarks jord, og jeg solgte den under krigen i 1918. Det er i få ord rammen om min historie.

De to gårde, Øster og Vester Gåskjær, ligger lidt nord for Bovbjerg ved vejen mod Strande. De er bygget tæt op mod hinanden, kun adskilte ved en passage på 11–12 alen. Øster Gåskjær har tilhørt min moders slægt, så langt tilbage som nogen kan huske.

Ser man på matrikelkortet for de to gårde, er det tydeligt, at de oprindeligt har været én gård. Deres jordtilliggende – taget hver for sig – er mærkeligt usammenhængende og forgrenet, men tilsammen udgør de et smukt, næsten kvadratisk stykke jord, hvis ene side går ned til Ferring Fjord.

Mod vest, på den anden side af fjorden, ser man kun en smal klitrække og derpå det vidtstrakte og stadigt skiftende Vesterhav. Det er et forblæst og træfattigt landskab. Men linierne er stærke, som vejret er det, eller som havet er det, når det sender sine skumflager 1 km ind over landet en stormvejrsmiddag.

Gårdenes haver dukker sig for vinden. Trætoppene skræner mod vest, og de yderste rækker når ikke meget op over havediget. Mod nord følger øjet klitrækken over Strande, Vrist og Harboøre. Mod syd hæver landet sig jævnt mod Ferring by, badhotellet og kirken. Og øverst på bakkedraget ses Bovbjerg fyrtårns lange silhouet med den mod havet skarpt afskårne lervæg (49 m høj). Om aftenen stryger fyrets lys som en uhyre fejekost milevidt over havet.

Jorden er frugtbar, men egnen er nøgen og barsk. Her er jeg født. Her voksede jeg op. Og her levede jeg de første 46 år af mit liv, som jeg nu skal prøve at fortælle lidt om. Jeg begynder med et par barndomserindringer.

En sommersøndag (det var vist i maj måned 1862 – jeg var dengang 7½ år gammel) var der stort gilde på Gåskjær. Min lille bror Jens Sahl skulle døbes i Vandborg kirke. Det var et langt vogntog, på en snes vogne, som i det smukke vejr kørte raskt ud af gården. Jeg var løbet i forvejen og stod på bakken ved Gåskjær for at se på optoget. Mette Agger bar barnet. Den gamle møllerkone var »vildest« fadder (dvs. den fornemste, som skulle holde huen). Da man var kommet af gårde, kom Mette Agger i tanker om, at hun havde glemt sin kappe og ville have følget til at holde. Men den gamle møllerkone råbte, at man skulle køre, thi hvis vogntoget gik i stå, ville barnet aldrig få lært at gå.

Da østrigerne var hernede, blev jeg smittet af østrigsk fnat (1864) og blev pilskalet. Jeg var den eneste i Gåskjær, som blev angrebet, men både hud og hår gik af mig. Det var en dag i høst. Far lagde stak, og solen skinnede varmt og dejligt. Så gik han ind i kammeret, hvor jeg lå, tog både mig og sengetøjet og bar mig under mors protest ud i solskinnet ved husgavlen. Det glemmer jeg aldrig, for det var slemt godt for mig.

I skolen var jeg ikke altid heldig. Jeg havde lige begyndt at lære tabel og katekismus efter den gammeldags remsemethode, da den blev afskaffet. Jeg fik dog lært at stå på ét ben med det andet bens fod på første bens knæ og sige: »2 gange 12 er 24, menneskene er ikke så gode – 3 gange 12 er 36, som de burde og skulde være.« De større børn i skolen afleverede altid deres lektier således stående på ét ben.

Jeg havde pibe med i skolen for at jeg kunne ryge lidt nu og da, men en dag blev den taget fra mig og lagt i degnens pult, og jeg fik den aldrig mere. Da jeg var 9 år gammel, havde jeg en meget flot pibe. Men da de unge karle fra Vandborg blev indkaldt under krigen 1864, stod jeg i gården, mens fader var ved at spænde for vognen for at køre dem til Holstebro. Så var det, at Jacob Skræddergård havde glemt sin pibe og ville gå hjem for at hente den. Men fader sagde, at når man først havde taget afsked fra kone og børn, måtte man ikke gøre det sværere ved at vende tilbage. Så tog fader min pibe og gav ham den. Det var en ægte merskumpibe.

Da senere østrigerne kom, var jeg i skole og så dem komme til skolen, mens jeg

med de andre drenge sprang hjemad over markerne (se Kræ Kraarup og An Gåskjær, 1933 side 28).

Vor degn hed Nicolaj Berg og var broder til folketingsmand Chr. Berg. Han lånte ofte faders brune ridehest og ridetøj for at ride til Bøvling og besøge sin kæreste, en pige fra Krushede. Når jeg havde været i skole om formiddagen, fik jeg ofte et brev med hjem efter middag med forespørgsel, om han kunne låne den brune. Næste dag kom han ridende ved skoletidens begyndelse. Hesten var i regelen våd af sved. Jeg fik lov at ride den hjem til Gåskjær og blive hjemme den dag. Desuden fik jeg et tremarksstykke til mig selv.

Jeg blev aldrig særlig dygtig i skolen. Man har sagt mig, at jeg kunne godt, men ville ikke. Da jeg skulle gå til præst, havde vi den gamle pastor Bjerrum. Han havde været på Grønland. Der kunne man komme, når man ikke kunne tage sin eksamen. Og efter nogle års forløb havde man chance for at få embede herhjemme.

Konfirmandundervisningen foregik i præstegårdens folkestue. Der var teglstensgulv, og præsten overhørte os, mens han læste avisen. Vi skulle kunne vore lektier på remse. Når nogen gik i stå, fik han et slag på hovedet med avisen. I skolen var jeg nr. 2 og nr. 3. Nr. 1 kom altid op først og skulle sige lektien til første punktum. Jeg vidste altid, hvilke sætninger jeg ville blive hørt i. Derfor kom jeg for let over min lektie. Frederik Bræe havde altid siddet over mig i skolen. Men på konfirmationsdagen, 4. april 1869, kom jeg alligevel til at stå øverst.

Af konfirmationsgaver fik jeg en psalmebog. Senere på sommeren fik jeg 1 daler af min gudmoder, enkepastorinde fru Brøchner, da hun besøgte os i Gåskjær. Pastor Brøchner døde omkring den tid, da jeg blev født, og ligger begravet på Vandborg kirkegård.

Foruden daleren havde fru Brøchner også en fløjlsvest med til mig, men den var nu så fin, at jeg ikke holdt af at bruge den.

Korrespondancen med fru Brøchner blev holdt vedlige gennem årene. Da jeg senere havde overtaget gården og var blevet kirkeværge for Vandborg kirke, lod jeg en rejsefotograf tage et billede af pastor Brøchners grav med kirken og præstegården i baggrunden. Da jeg sendte fru Brøchner billedet, blev hun så glad, at hun, der var 80 år gammel, syede en smuk dug til kirkens alter. Og mig sendte hun en lysedug, kantet med hjemmelavede kniplinger. Den har vi da endnu (1934).

I 1868 fik vi en hakkelsemaskine, komfur og petroleumlampe. Det år skulle vi klare os uden karl og pige. Vi flyttede ud i karlekammeret ved stalden, min ældre broder Erik og jeg. Jeg gik så derhjemme og skulle være andenkarl. Om vinteren hjalp jeg daglejeren, Jens Borg, med at tærskes, mens Erik hjalp med røgtningen. Det var strengt for en nykonfirmeret dreng at følge trit med en ældre karl med plejlen dagen igennem. Jeg længtes ofte efter den tid, da vi skulle have mellem-maden. »Den gamle« ønskede, at vi skulle være færdige med tærskningen til 10. marts, så at vi kunne tage fat på forårsarbejdet i marken. Undertiden kunne det knibe, men så var Kræ Kraarup ikke rigtig tilpas.

Når markarbejdet var begyndt, bestod mit spand af en følhoppe og en plag. Denne følhoppe lavede mig megen kval. Hun kunne blive så halt mod slutningen

af et bed (arbejdsperioden mellem to måltider), at hun næsten ikke kunne gå, men så snart hun blev spændt fra, blev hun helt ustyrlig og slog bagud.

Ungdomstiden gik. Vi sønner blev hjemme på gården. Vore fornøjelser var ikke mange. Men vi kom ud som andre unge og tog del i egnens lystighed ved høstgilde og dans. Jeg var også lidt slem til at spille kort. Når vi havde været ude til selskab, havde vi lov til at sove den første kvart (dag). Men hvis det skete, at vi var ude en 2–3 nætter i træk, kunne det alligevel være hårdt at passe arbejdet om dagen.

Før vi forlader barndomstiden, må jeg fortælle endnu et par træk. Uden for skolen skulle jeg hjælpe til i mark og stald. Om efteråret, når køerne fik lov at gå løse, tilbragte jeg hele dagen hos dem på marken. Så blev tiden forslået med at skære fløjte, stokke o. a., eller vogterdrengene fra nabogården fandt sammen og fandt på forskelligt tidsfordriv. Kristen til Jacob Borups havde lavet et puslespil, der hed: »En vædder i lan med 2 får«. Det gjaldt om at løse fårene ud. Undertiden kom jeg på besøg hos jævnaldrende drenge, bl.a. hos Sidelmanns i Hygom mølle.

Som stor dreng lå jeg ude i karlekammeret.

Vi havde en ung karl, som Kræ Kraarup kom til at holde meget af. Han hed Poul Emanuelsen. Han gik hen og fæstede sig til en omrejsende hestehandler, fordi hestehandleren bød ham en stor løn, og Poul holdt meget af heste og var god til at passe dem. Der gik så et halvt årstid. Men en dag kom han på besøg. Og før han gik, spurgte han, om han kunne få pladsen igen, da han ikke kunne holde dette liv ud fra marked til marked. Han kom også tilbage. Men da der var gået nogen tid, blev han syg. Han havde fået tæring af det rakkerliv på markederne. Så lå han til sengs i Gåskjær. Familie havde han ikke, og Kræ Kraarup syntes ikke, at han kunne sende ham bort. Hver morgen fik han en pot nymalket, varm sødmælk med lige så meget sukker, som der kunne røres ud deri. Han kunne dog sjældent drikke mere end det halve, men jeg syntes, at mælken smagte godt og plejede at drikke, hvad der blev tilbage i kruset. Det var ikke hygiejnisk, men jeg har dog aldrig fejlet noget.

På den tid, da jeg blev konfirmeret, købte Breinholdt på Vandborg Vestergård gården Møllegård og lagde den under Vandborg Vestergård. Han lod laden og et fløjhus rive ned, mens det vestre fløjhus blev flyttet til Vestergård for at blive brugt til svinehus. Gårdene Halegård og »æ Bjærg« havde han i forvejen lagt under gården. Til opførelse af svinehuset havde Breinholdt bestilt kalk hos Falkmand i Møborg, men denne var ikke kommet med det. Og nu stod de og manglede kalken. Så kom Breinholdt til Gåskjær for at spørge, om ikke en af Kræ Kraarups sønner kunne gå til Møborg for at fremskynde leveringen. Det var i april måned. Jeg havde aldrig været på de kanter før, men blev sendt af sted. Breinholdt lovede mig en daler, dersom jeg kunne ordne det. Hvis Falkmand ikke straks kunne levere kalken, skulle jeg gå til Provstgård i Vejrum.

Således gik det til, at jeg først gik til Møborg (3 $\frac{1}{2}$ mil) og derfra måtte af sted ind over heden til Vejrum (2 $\frac{1}{2}$ mil). Jeg ankom til Provstgård ved aftenstid i

regn og sne, gennemvåd og sulten. Min medbragte mellemmad var spist forlængst. Kræ Provstgård var ikke hjemme, men hans kone var så god ved mig, så jeg aldrig glemte hende det. (Datteren blev senere gift med hestehandler Christen Bach, forhen Gimsinghoved). Jeg fik mad og kom i seng i et kammer i fløjhuset. Næste dag var Kræ Provstgård hjemme. Han havde dog ingen kalk, men sendte mig til Hjerm kalkværk (1 mil). Her fik jeg mit ærinde ordnet. Men nu kom hjemturen. Der kom stadig snebyger. Jeg havde de mange mil foran mig, og vejen var ukendt. Om eftermiddagen var jeg nået ind på Klosterhede, den mægtige hedestrækning, hvor nu Danmarks største granplantage findes. De dybe hjulspor og den alenhøje lyng gjorde gangen vanskelig. Det ene spor krydsede det andet. Jeg var gennemvåd, træt og sulten, og jeg vidste ikke, i hvilken retning jeg skulle gå. Under en langvarig og voldsom snebyge gik jeg og græd. Det var hen under aften, og mørket var ved at falde på. Da så jeg et lille hus, hvor jeg gik ind for at spørge om vej. Der sad en gammel mand og spiste sin aftensmad. Han sad og bandt lynglimer. Og der lå lyng over alt på gulvet. Der så frygtelig snavset og uordentligt ud. Manden selv var også frygtelig snavset og havde langt skæg. Jeg var meget sulten, men turde ikke bede om mad. Derimod fik jeg vejen at vide til Lemvig. – »Hvis det bliver for langt for dig, kan du gå til Lemvig Møllegård og blive der om natten,« havde Kræ Kraarup sagt. I Møllegården var der 3 sønner omtrent på min alder. Jeg kom dertil ud på aftenen. Jeg havde ingenting fået at spise fra om morgenen, da jeg gik fra Provstgård i Vejrum. Men i Møllegården blev jeg vel modtaget. Jeg fik alt, hvad jeg kunne spise og kom i seng. Den tredje dag nåede jeg så hjem til Gåskjær. Men fra Hjerm kalkværk var man forøvrigt i Vandborg Vestergård med kalken lige så tidligt som jeg.

En 30–35 år efter flyttede jeg til Kjeldsmark ved Struer og kom næsten daglig op og ned ad Kirkebakken. Da havde Kræ Provstgård solgt gården til sin svigersøn, hestehandler Kræ Bach, og var flyttet til Kirkegade i Struer, hvor han døde. Hans enke kom en dag og spurgte mig, om hun ikke kunne få mig til at tømme sin skarnkasse. Jeg kom så en dag med karlen og en vogn. Vi blev budt ind til kaffe. Så siger hun: »Hvad skal jeg nu give dig for din ulejlighed?«

»Ingenting,« lød svaret, »og jeg skal gøre det i fremtiden, lige så ofte som du vil have det.« Hun blev forbavset, men så sagde jeg, at det kun var en ringe tak for sidst, fordi hun for 35 år siden havde taget så godt imod mig, da jeg som stor dreng kom træt, våd og sulten til hendes hjem.